

***Noord-Frankrijk
en (West-)Vlaanderen:
partners voor de toekomst***

***Grensoverschrijdende
samenwerking:
stand van zaken en krachtlijnen
voor een beleidsvisie***

19/160

***Noord-Frankrijk
en (West-)Vlaanderen:
partners voor de toekomst***

***Grensoverschrijdende
samenwerking:
stand van zaken en krachtlijnen
voor een beleidsvisie***

Noord-Frankrijk en (West-)Vlaanderen: partners voor de toekomst Grensoverschrijdende samenwerking: stand van zaken en krachtlijnen voor een beleidsvisie

Voorwoord

Samenwerken met Noord-Frankrijk: een uitdaging voor de Provincie

Grensoverschrijdende samenwerking tussen West-Vlaanderen en Noord-Frankrijk:
stand van zaken en krachtlijnen voor een beleidsvisie

1 Een uitdagende omgeving

- 1.1 Enkele cijfers
- 1.2 Een regio met grote ambities
- 1.3 Een metropool in wording
- 1.4 Een grensoverschrijdende metropool
- 1.5 Sterkten en zwakten, kansen en bedreigingen

2 Een eind weg afgelegd

- 2.1 Interreg
- 2.2 Knelpunten
- 2.3 Argumenten voor een verhoogde aandacht

3 En nu?

- 3.1 Een strategische aanpak
- 3.2 Basiselementen voor een strategische visie en een beleidsplan

4 Krachtlijnen voor een strategisch beleid

- 4.1 Eigen sterktes verder ontwikkelen
- 4.2 Complementariteit zoeken
- 4.3 Samenwerking stimuleren
- 4.4 Betrokkenheid creëren
- 4.5 Inspelen op de metropolitisatie
- 4.6 Werken aan structuren
- 4.7 Knelpunten aanpakken

Tot slot

Bijlage:

Actieterreinen en acties. Enkele voorbeelden.

- 1 Economie**
- 2 Ruimtelijke ordening en milieu**
- 3 Cultuur**
- 4 Onderwijs en onderzoek**
- 5 Toerisme**
- 6 Welzijn en gezondheid**

Bibliografie

23 juni 2000

Reeds meer dan tien jaar werkt West-Vlaanderen samen met Noord-Frankrijk. Vanuit het provinciebestuur was dat vooral in het kader van de Interreg I- en II-programma's. Tevens ondertekende de Provincie in 1989 een Protocol met het Département du Nord. Dit protocol heeft tot doel het overleg te bevorderen en samenwerkingsinitiatieven op verschillende beleidsdomeinen te ontplooien.

Ook buiten het provinciebestuur om werden talrijke initiatieven genomen. Het gaat hier zowel om kleinschalige privé-initiatieven als om grotere projecten, zoals bijvoorbeeld het project GROOTSTAD in de metropool Kortrijk-Doornik-Rijsel, dat een initiatief is van de vijf intercommunales op het Frans, Vlaams en Waals grondgebied.

Na al die jaren kan West-Vlaanderen een positieve balans opmaken. De grensoverschrijdende samenwerking bezorgde reeds vele organisaties de kans hun horizon te verbreden en verder te groeien in hun Europees burgerschap.

Tot op vandaag verliep de samenwerking tussen de grensregio's echter te versnipperd. Er werd vanuit West-Vlaanderen naar Noord-Frankrijk toe niet met één stem gesproken en op die manier ging er soms veel energie verloren.

Om door onze Noord-Franse burens en door de rest van Vlaanderen gehoord te worden, moeten we samen aan een globale visie bouwen, waar alle krachten samenkomen en gebundeld worden. Op die manier kunnen we de nodige kracht en impact vanuit West-Vlaanderen naar Noord-Frankrijk verkrijgen.

Bij de ontwikkeling van een visie vanuit West-Vlaanderen moeten we er meteen voor zorgen dat ze ook inpasbaar is in een bredere Vlaamse visie en dat ze tevens geschraagd wordt door een zo breed mogelijk socio-economisch en lokaal draagvlak. Dit draagvlak is van groot belang voor de uitbouw en de verspreiding ervan. Dit betekent dat we rekening moeten houden met de intenties en de behoeften op het lokale niveau.

Visievorming is noodzakelijk omwille van de culturele, taalkundige en historische realiteit van de grensregio. Deze regio ligt op de scheidingslijn tussen de Germaanse en Latijnse cultuur en is bijgevolg een boeiend laboratorium voor een verenigd Europa. Indien men in deze regio diepgewortelde verschillen kan overstijgen en gezamenlijke doelstellingen kan bepalen is een groeiende toenadering tussen regio's en staten ook mogelijk op grotere schaal.

Ook om op de huidige evoluties passend te kunnen reageren is de vorming van een gemeenschappelijke zienswijze noodzakelijk. Ze kan bijvoorbeeld een positieve invloed hebben op het toenemend economisch en geopolitiek belang van de metropool Rijsel en hieraan gekoppeld uiteraard op de groei van West-Vlaanderen. Verder mogen we het belang ervan voor de Oost-West-transport-corridor via de Chunnel en de gewijzigde verhoudingen sinds de opening van het ontbrekende stukje autoweg tussen Adinkerke/Duinkerke (E40/A16) niet uit het oog verliezen.

Het ontwikkelen van een visie kan bijvoorbeeld ook bijdragen tot een goede samenwerking voor evenementen met internationale uitstraling.

De volgende jaren, 2002/2004, zijn respectievelijk Brugge en Rijsel culturele hoofdstad van Europa.

Verder hebben wij vanuit West-Vlaanderen altijd geijverd voor de groeiende belangstelling voor het Nederlands onderwijs in Noord-Frankrijk. Onder impuls van de samenwerking werd het Nederlands officieel geïnstalleerd in het Middelbaar Onderwijs. Op dit ogenblik volgen ongeveer 3.900 kinderen uit het Franse basisonderwijs Nederlandse cursussen.

Met het oog op dit alles en ook om op de huidige evoluties passend te kunnen reageren heeft de Provincie West-Vlaanderen aan prof. Dr. Frank Baert (K.U. Leuven) de opdracht gegeven om een aantal studies die betrekking hebben op de samenwerking te analyseren en de elementen eruit te destilleren die de vorming van een visie mee helpen vormgeven. Er werd ook aan de heer Baert gevraagd om, indien nodig, de ontbrekende elementen uit te diepen en tenslotte om een eerste aanzet tot visie en strategie uit te schrijven.

Op een colloquium georganiseerd door de Provincie West-Vlaanderen op 23 juni 2000, werd de bijzonder belangwekkende en hoogstaande ontwerptekst van professor Baert besproken met ruim 200 aanwezigen uit de diverse politieke, socio-economische en culturele geledingen van de provincie. Het was de uitdrukkelijke bedoeling om op basis van een ruime consensus tot een eindtekst te komen. De algemene basistekst werd formeel door alle aanwezigen in plenaire zitting goedgekeurd. Daarna werd er verder gediscussieerd in vijf thematische deelgroepen, telkens voorgezeten door een voorzitter en co-voorzitter, van wie u de namen in bijlage terugvindt.

De in de werkgroepen en in de plenaire zitting voorgestelde wijzigingen aan de ontwerptekst waarover een ruime consensus bestond, werden opgenomen in de eindtekst die u terugvindt in dit verslagboek.

Deze eindtekst en de daaruit af te leiden beleidsconclusies moeten ons nu in staat stellen in geheel West-Vlaanderen de krachten te bundelen om met dezelfde stem naar Noord-Frankrijk toe te gaan.

Op het colloquium is bewezen dat de belangstelling voor de grensoverschrijdende samenwerking met onze Noord-Franse burens leeft, en dat men bereid is de uitdagingen voor de toekomst met beide handen aan te grijpen, zodat we binnen enkele jaren mogen terugblikken op een geslaagde samenwerking waar de West-Vlaamse en ook de Vlaamse krachten gebundeld zijn. Een samenwerkingsmodel met een veelbelovende toekomst!

P. Breyne
Gouverneur van West-Vlaanderen.

Bijlage:

Overzicht van de werkgroepen met de voorzitters en covoorzitters

Werkgroep economie, transport en landbouw

voorzitter: dhr. Jo Libeer, Directeur Kamer van Handel en Nijverheid, Kortrijk;

covoorzitter: dhr. Geert Sanders, Directeur WVI.

Werkgroep toerisme

voorzitter: dhr. Urbain Claeys, Administrateur-Generaal Toerisme Vlaanderen.

Werkgroep ruimtelijke ordening en milieu

voorzitter: prof. Albrechts, Departement AFRO, K.U. Leuven;

covoorzitter: dhr. Karl Debaere, Intercommunale Leiedal.

Werkgroep cultuur en onderwijs

voorzitter: dhr. Jozef Deleu, Stichting Ons Erfdeel;

covoorzitter: dhr. Roland Vermeersch, Algemeen Directeur Hogeschool West-Vlaanderen.

Werkgroep welzijn

voorzitter: dhr. Willy Vanherreweghe, Voorzitter OCMW Waregem.

Samenwerken met Noord-Frankrijk: een uitdaging voor de Provincie

De tijd is voorbij dat over West-Vlaanderen gesproken en geschreven wordt als over een periferisch gelegen gebied, ver weg in het Westen van België, met een bijbetekenis van achterlijkheid en onderontwikkeling.

De tijd is voorbij dat men in West-Vlaanderen de provinciegrenzen aanziet als een scheiding van de rest van België en als een afscheiding van de ons omringende landen in Europa.

De tijd is voorbij dat men onwetend wil blijven over wat evolueert rondom ons, en in die onwetendheid afscherming zoekt tegen de snelle veranderingen die zich in Europa voltrekken.

Die tijden zijn voorbij.

Wij leven nu in een tijd waarin de buurlanden geen vijanden meer zijn maar concurrenten, maar ook partners zijn geworden in de wedloop naar welvaart en ontplooiing.

Wellicht al te lang hebben een aantal beleidsverantwoordelijken in deze Provincie die ommekeer genegeerd of de fundamentele betekenis ervan onderschat. De neiging is nog altijd groot om de verandering meer te zien als een dreigend gevaar dan als een opening naar nieuwe opportuniteiten voor wie er rap bij is.

De werkelijkheid is zo dat onze Provincie met haar verschillende regio's en in haar geheel, centraal is komen te liggen in het netwerk van de Noord-Europese agglomeraties, en er voortaan onafscheidelijk deel van uitmaakt. Dat is waar voor de kuststreek die hoe langer hoe meer verbonden wordt met Duinkerke en Calais, met Kent en Zuid-Engeland, en met Zeeland en Nederland. Dat is waar voor onze Westhoek die heel goed opschiet met de Flandre Intérieure van over de schreeve. Dat is vooral waar voor het hele zuidelijke gedeelte van West-Vlaanderen dat verweven is geraakt in het brede lint dat van Parijs over Rijsel naar Antwerpen loopt tot Amsterdam. In dat lint is de nabijheid van Noord-Frankrijk van levensbelang, voor een groot deel zonet voor het geheel van onze Provincie.

Dit inzicht ligt aan de basis van de toenadering die reeds vanaf 1988 door de Provincie-verantwoordelijken werd gezocht met het Département du Nord, en geleid heeft, in 1989, tot de ondertekening van het eerste Samenwerkingsakkoord, dat de deur heeft geopend naar een groeiende samenwerking inzake cultuur, onderwijs en toerisme. Met dat Samenwerkingsakkoord van 1989 werd een definitieve stap gezet naar een structurele samenwerking, voorbij het uitsluitend informele overleg dat tot dan toe gangbaar was tussen overheidsdiensten.

Sedertdien is veel water door de IJzer, de Deûle en de Leie gevloeid. Op alle terreinen is er tastbare vooruitgang geboekt, dankzij de inspanning van velen. Ik wil hier in het bijzonder vermelden de grote inspanning die werd geleverd naar de persoonlijke contacten toe. Het is dank zij het wijdvertakte net van persoonsgebonden relaties dat werd uitgebouwd, dat persoonlijke banden van wederzijds vertrouwen werden gesmeed op fundamentele punten van het beleid. Zeker inzake interregionale samenwerking is het gezegde van toepassing: 'onbekend is onbemind'. Grensoverschrijdende samenwerking is een zeer arbeidsintensieve, persoonsgebonden opgave, die een volgehouden inzet van iedereen vereist om resultaat te boeken.

Wij zijn thans op een punt gekomen waarop het nodig is om allen tezamen in West-Vlaanderen, een offensieve visie uit te stippelen voor een verhoogde zinvolle samenwerking met Noord-Frankrijk tijdens de eerstvolgende jaren, en voor een meer intense aanwezigheid in het buitenland, in het algemeen.

Een gemeenschappelijke visie is nodig om een basis te vormen waarop het beleid zich kan steunen. Niet alleen een commercieel-economisch beleid of een culturele benadering, maar een globale politiek die de verschillende facetten omvat, zoals ruimtelijke ordening, infrastructuur, sociale ontwikkeling en tewerkstelling.

Bij het beleid dat de Provincie wenst uit te bouwen - eenmaal de strategie is overeengekomen - moeten in de eerste plaats de gemeentebesturen van nabij worden betrokken, en vanzelfsprekend alle particuliere organisaties en ondernemingen. Voorts is het ook een voorwaarde tot succes, dat de acties van de Provincie in overleg met de hogere overheid worden uitgebouwd en in onderlinge taakverdeling. Het is ook wenselijk een beroep te doen op de Belgische consulaire en diplomatieke vertegenwoordigingen in het buitenland. Wij hopen, bijvoorbeeld, dat wij de zeer positieve ervaring die wij mochten hebben met het dynamische Consulaat-Generaal te Rijsel, onder leiding van Consul-Generaal Geert Muylle, zullen mogen verder zetten. En eenmaal een Vlaamse strategie zal zijn vastgelegd, zal - in een volgend stadium - moeten gezocht worden, samen met onze Franse bureaus, naar een gemeenschappelijke Frans-Vlaamse visie, en een gemeenschappelijk Frans-Vlaams actieplan om de onderlinge samenwerking haar volle gestalte te geven.

Nadat eenmaal het kader van een coherent beleid is omlijnd, en de lijnen van actie zijn bepaald, kunnen dan door de betrokken politieke instanties de passende middelen worden vrijgemaakt die nodig zijn voor de uitvoering van de overeengekomen strategie. Het is mij dunkt duidelijk dat meer mensen en meer geldmiddelen moeten worden ingezet in de grensoverschrijdende wedloop naar opportuniteiten waaraan geen enkele instantie zich nog kan onttrekken. Bij de vastlegging van de middelen voor uitvoering van het actieplan zal uiteraard o.m. ook de steun vanuit de Vlaamse Regering van zeer groot belang zijn.

Zoals in de voorbije jaren zal de uitbouw van de noodzakelijke samenwerking met Noord-Frankrijk geen gemakkelijke taak zijn en zeker niet altijd van een leien dakje lopen. Moeilijkheden moeten overwonnen worden en hindernissen uit de weg geruimd. Vooral het nog bestaande ongeloof bij sommige instanties en beleidsverantwoordelijken die sceptisch zijn over het nut, en nog altijd menen te moeten twijfelen aan de mogelijkheid om snel tot tastbare resultaten te komen.

Grensoverschrijdend handelen is een noodzaak geworden voor eenieder die in onze grensprovincie actief is. Het is evenwel niet langer de zaak van een aantal losstaande initiatieven alleen. Het moet een gemeenschappelijke onderneming van ons allemaal worden, en daarom ben ik blij dat u hier aanwezig bent. Ik dank u alvast voor uw engagement voor dit colloquium, voor uw onmisbare bijdrage die u straks in de werkgroepen wilt leveren, en voor de versnelde dynamiek die u helpt op gang brengen in de samenwerking met Noord-Frankrijk. Wat mij betreft, u kan erop rekenen dat de Provincie - meer nog dan in de voorbije jaren - en met nog meer legitimiteit dan vandaag, haar politieke verantwoordelijkheid ten volle zal opnemen in deze voor West-Vlaanderen vitale aangelegenheid.

M.C. Van der Stichele-De Jaegere
Bestendig Afgevaardigde

Noord-Frankrijk en (West-)Vlaanderen: partners voor de toekomst

Grensoverschrijdende samenwerking: stand van zaken en krachtlijnen voor een beleidsvisie

Vooraf

Na meer dan tien jaar samenwerking met Noord-Frankrijk rijzen vragen zoals: waar staan we nu? en vooral, wat moet er nu verder gebeuren? Er is heel wat werk verzet en er zijn verschillende studies verschenen. Het is een geschikt moment om een stand van zaken op te maken en meteen enkele krachtlijnen voor een mogelijke beleidsvisie voor de komende jaren voor te stellen.

Dit document biedt geen volledige inventaris van alle inzichten en acties van de voorbije jaren. Er is gekozen voor een sterk samenvattende tekst die het uitgangspunt vormt voor verdere discussie en in een aangepaste versie kan leiden tot een beleidsplan.

Om een vlotte lectuur niet in het gedrang te brengen, zijn geen citaten of voetnoten opgenomen. Dit neemt niet weg dat de onderstaande tekst in hoge mate schatplichtig is aan het waardevolle studiewerk dat over de grensoverschrijdende samenwerking tussen West-Vlaanderen en Noord-Frankrijk verscheen. De hoofdbedoeling is uit de veelheid van documenten een coherente visie te distilleren. Voor wie zich wil verdiepen in bepaalde deelaspecten, is een bibliografie opgenomen. In wat volgt is vaak gekozen voor de meer algemene term Noord-Frankrijk in plaats van Nord-Pas de Calais om te vermijden dat alleen gedacht wordt aan een bestuurlijke entiteit.

Landschap van de Flandre Intérieure: zone rond de Casselberg

Tijdens een druk bijgewoond colloquium over 'Grensoverschrijdende samenwerking tussen West-Vlaanderen en Noord-Frankrijk' op 23 juni 2000 werd een ontwerpversie van dit document besproken met een ruime groep van betrokken actoren. Op basis van hun opmerkingen, suggesties en aanvullingen kwam deze eindtekst tot stand, waarover een ruime consensus bestaat.

1 Een uitdagende omgeving

1.1 Enkele cijfers

Nord-Pas de Calais is gelegen in het noordwesten van Frankrijk en heeft een oppervlakte van 12.414 km². Ze heeft 350 km grens met België. Haar ligging midden in de driehoek Parijs, Brussel, Londen is een sterk punt. *Nord-Pas de Calais* telt 4 miljoen inwoners (6,9% van de Franse bevolking), waarvan 38% jonger is dan 25 jaar. 86% van de bevolking woont in de stedelijke gebieden.

Meer dan 130.000 studenten volgen hoger onderwijs. In Rijsel alleen al zijn er 67.000 universiteitsstudenten. Meer dan 4.000 kinderen uit het Franse basisonderwijs krijgen op dit ogenblik lessen Nederlands.

Met een exportcijfer van 159 miljard FF vertegenwoordigt de regio 8,9% van de totale Franse export. Het importcijfer van 147 miljard FF staat voor 8,7% van de totale Franse import. De handelsbalans met de Belgisch-Luxemburgse Economische Unie is negatief: de BLEU voert voor 27,8 miljard FF uit naar *Nord-Pas de Calais* en ze voert voor 22,5 miljard FF in uit die regio.

Op industrieel gebied komt *Nord-Pas de Calais* op de derde plaats in Frankrijk. Dat is ook het geval voor de export (na *Île-de-France* en *Rhône-Alpes*). Duinkerke is - zoals overigens ook Béthune, Lens, Saint-Omer en Valenciennes - een industriële pool. Duinkerke is de derde Franse handelshaven met een trafiek van 35 tot 40 miljoen ton en is leider voor de invoer van erts en steenkool. De staalnijverheid en de kerncentrale blijven een belangrijke invloed hebben op de investeringen in Duinkerke en omgeving. Boulogne-sur-Mer is de eerste Franse visserijhaven.

De mobiliteits- en transportinfrastructuur zijn goed uitgebouwd: de Kanaaltunnel, diverse autosnelwegen, een luchthaven in Lille-Lesquin (900.000 passagiers per jaar), drie havens (Boulogne-sur-mer, Calais en Duinkerke), HST-verbindingen met Parijs (1 uur), Londen (2 uur), Brussel (38 minuten), Amsterdam, Lyon, Marseille, en andere. In 1998 zijn 20 miljoen passagiers door de Kanaaltunnel gereden en nog eens 18 miljoen staken het kanaal over met de boot vanuit Calais. Calais is daarmee leider van continentaal Europa inzake reizigersvervoer. Alleen de luchthaven bereikt niet de gewenste capaciteit, vooral omwille van het gebrek aan buitenlandse vluchten en omwille van de nabijheid van Roissy-en-France (Parijs) en Zaventem (Brussel).

Niettemin vertoont de economische en sociale situatie nog de sporen van de moeizame omschakeling die zich de jongste 30 jaar voltrok ten gevolge van de desindustrialisatie. De werkloosheidsgraad blijft hoog (14,6%) en er zijn nog tal van problemen op het vlak van het leefmilieu. Andere zwakke punten zijn de geringe talenkennis, de beperkte bevoegdheid van de Région, de overregulering, en de overvloed aan politieke en administratieve niveaus.

Rijsel is de dynamische groeipool van Noord-Frankrijk. De stad, die ooit in het Graafschap Vlaanderen lag, noemt zich niet alleen 'la ville des comtes de Flandre', maar ook 'la capitale des Flandres'. Het treinstation Lille-Flandres vormt nu een HST-knooppunt met het nieuwe station Lille-Europe, dat verwijst naar de Europese oriëntatie van de stad. De optie om de hoge snelheidstrein door Rijsel te laten rijden en een nieuw station te bouwen in het centrum van de stad was meteen een bewuste keuze om een groots stedelijk project op te zetten, dat symbool moet staan voor de vernieuwde regionale dynamiek.

De Rijselse agglomeratie telt 1,2 miljoen inwoners. De ontwikkeling van Rijsel gaat veel sneller dan die van de andere steden in dezelfde agglomeratie (Roubaix, Tourcoing), waar de werkloosheid hoog is (16%). Na Parijs en Lyon is Rijsel het derde financieel centrum van Frankrijk. Ook de verzekeringssector is goed vertegenwoordigd.

Rijsel is sterk veranderd in de jongste vijftien jaar. Een grondige stadsrenovatie, de restauratie van historische gebouwen en de integratie van gedurfde hedendaagse architectuurprojecten (Rem Koolhaas, Jean Nouvel) hebben de stad een nieuw gezicht en een grote aantrekkingskracht gegeven. Cultuur is opvallend aanwezig met onder andere het vernieuwde museum voor Schone Kunsten (1997), tal van andere musea, een nationaal symfonisch orkest, vier hogescholen voor Kunsten, een studio voor hedendaagse kunsten Le Fresnois, festivals, vermaarde theatergezelschappen, en andere.

1.2 Een regio met grote ambities

Nord-Pas de Calais is een regio die snel verandert en de ambitie heeft om de tweede sterkste regio van Frankrijk te worden. Ze gaat op een doelbewuste manier te werk om zich te profileren en om alle mogelijke voordelen te halen uit haar gunstige ligging. De regio bevindt zich op het kruispunt van de grote passagiers- en goederentrafiek van noordwestelijk Europa en werpt zich op als bruggenhoofd van Frankrijk naar Noord-Europa. Ze heeft grote plannen voor de toekomst, die meteen nationale en Europese uitdagingen inhouden: een metropool vormen, de havencapaciteit verhogen en een Europees knooppunt worden voor de relaties met de markten van de Benelux, de Randstad en Londen.

De troeven waarover ze volgens de beleidsverantwoordelijken beschikt om die doelstellingen te bereiken, zijn: een goed uitgebouwde infrastructuur, een competitieve regionale economie, een jonge bevolking met een nieuwe mentaliteit, en een degelijk vormings- en opleidingssysteem.

Anderzijds zijn ze er zich terdege van bewust dat ze tegelijk werk moeten maken van een terugdringen van de werkloosheid, van de omvangrijke sociale problemen en van de pollutie- en milieuproblemen. Ze geven er zich ook rekenschap van dat meertaligheid een voorwaarde is om een rol te spelen in Europa. Ten allen prijze willen ze vermijden dat Rijsel een transitzone wordt, een 'carrefour', waar niemand halt houdt.

Opvallend zijn de vaste wil om te slagen en de coherente strategische aanpak voor de ontwikkeling van de Nord-Pas de Calais. Om de opgelopen achterstand op een aantal terreinen in te halen doen ze een beroep op de nationale solidariteit. Van de duurzame ontwikkeling van hun regio maken ze een punt van de globale strategie van Frankrijk. Ze vragen de steun van de Franse staat om de economische omschakeling voort te zetten, de sociale cohesie te versterken, bij te dragen tot de sociale en culturele ontplooiing van allen (onder meer de kwaliteit van de gezondheidszorg verhogen) en de toekomst adequaat voor te bereiden door ernstige inspanningen te doen op het vlak van het onderzoek en van de creatie van hoogwaardige opleidingen. Zo ijvert de regio voor de installatie van een synchrotron van de derde generatie, die meteen duidelijk zou maken dat het de Franse Staat ernst is met de ontwikkeling van het regionaal onderzoek.

Voorts mag de aandacht die hier gegaan is naar de metropoolvorming niet de indruk wekken dat er geen uitdagingen en ambities zijn voor andere gebieden in Noord-Frankrijk, zoals voor de ontwikkeling van de plattelandsgebieden en van de kuststreek.

1.3 Een metropool in wording

De ambities van de Nord-Pas de Calais om echt mee te spelen op de Europese scène kristalliseren zich in de doelbewuste strategie om van Rijsel een grensoverschrijdende metropool te maken. De Communauté Urbaine 'Lille Métropole' (CUDL) heeft in 1997 met de Franse Staat, de Région en het Département du Nord het 'Charte d'objectifs de la métropole lilloise' ondertekend. Onder de impuls van burgemeester Pierre Mauroy vervult het Stadsgewest Rijsel - mede dankzij zijn bevoegdheden op stedenbouwkundig vlak - een spilfunctie in de metropoolvorming. Alle mogelijke actoren worden gemobiliseerd om het doel te bereiken.

De term Métropole du Nord die al in 1966 gehanteerd werd om het complexe stedelijk gebied rond Rijsel aan te duiden, dekte niet dezelfde internationale ambitie. Belangrijke doorbraakmomenten voor de internationalisering waren de ondertekening van het Frans-Britse verdrag over de bouw van de Kanaaltunnel in 1986 en de beslissing in 1987 om de HST in het centrum van Rijsel te doen aankomen.

De opening van de Kanaaltunnel (1994), de aanleg van de hogesnelheidslijn (1993) en de openstelling van de Europese binnengrenzen hebben als een katalysator gewerkt voor de ontwikkeling van een metropool. Het zijn essentiële factoren geweest om de internationale toegankelijkheid van de stad te vergroten.

Maar om van een metropool te kunnen spreken is er meer nodig. Dat beseffen ze in Rijsel maar al te goed. Rijsel werkt sinds geruime tijd aan een nieuw en dynamisch imago. De renovatie van 'le Vieux Lille', de bouw van Euralille als groot commercieel centrum (1994), het nieuwe museum voor Schone Kunsten, het beleid om buitenlandse bedrijven aan te trekken en de kandidatuurstelling voor de organisatie van de Olympische Spelen in 2004 zijn daar enkele markante voorbeelden van. De stad wil meer internationale functies naar zich toetrekken, het kwaliteitsniveau van voorzieningen en diensten optrekken, de politieke en economische actoren met elkaar in overeenstemming brengen, meer evenementen met een grote uitstraling opzetten en meer publieke betrokkenheid creëren bij de realisatie van het metropoolconcept.

Nord-Pas de Calais vraagt in de voorbereidende documenten, die moeten leiden tot het afsluiten van een Contrat de Plan Etat-Région 2000-2006 dat de Franse Staat de nodige middelen ter beschikking

zou stellen voor de ontwikkeling van de Rijselse metropool en voegt er een reeks concrete stappen aan toe (b.v. de vraag om onderhandelingen op te starten om bepaalde diensten van de Europese Gemeenschap die nu in Brussel gehuisvest zijn, naar Rijsel over te brengen...). Uit dit alles blijkt dat de Franse beleidsverantwoordelijken een duidelijke strategie hebben voor Rijsel. De sterkte ervan is dat het een collectieve strategie is waar politieke en socio-economische actoren dezelfde prioriteiten benadrukken ten aanzien van de centrale overheid. De Conseil régional du Nord-Pas de Calais keurde op 27 april 2000 het Contrat de Plan Etat-Région 2000-2006 goed, dat financiële enveloppen inhoudt ten belope van 28 miljard FF.

1.4 Een grensoverschrijdende metropool

Van Franse zijde werd de metropool van meet af aan geconcipieerd als een internationale grensoverschrijdende metropool. Dit is een van de centrale doelstellingen van het 'Schéma directeur de développement et d'urbanisme de Lille Métropole' (1997). In tal van documenten keert het grensoverschrijdend karakter terug. Om evidente redenen. Je hoeft maar de kaart te bekijken om vast te stellen dat een deel van West-Vlaanderen en van Henegouwen behoort tot de 'aire métropolitaine' of - nog anders geformuleerd - tot de 'versant belge' van Lille-Métropole.

De grenzen van het metropoolgebied liggen niet vast. Het gaat over een complex stedelijk systeem, dat ongeveer 1.200 000 inwoners in Frankrijk telt en 600 000 in België. Maken onder meer deel uit van dit grensoverschrijdende metropoolgebied: Rijsel, Roubaix, Tourcoing, Villeneuve d'Asq in Frankrijk, Moeskroen en Doornik in Wallonië, Kortrijk, Menen, Wervik, Ieper en Roeselare in Vlaanderen. Niet alleen de Fransen leggen een verband tussen Kortrijk en Rijsel. Het Structuurplan Vlaanderen (1997) beschouwt de regio Menen-Kortrijk-Waregem als een onderdeel van het grensoverschrijdend

stedelijk netwerk Kortrijk-Rijsel-Roubaix-Tourcoing-Moeskroen en wijst op de mogelijkheden voor Kortrijk om zich in een Europees verband te profileren. Europa 2000+ beschouwt de Rijselse metropool (Rijsel, Béthune, Lens, Douai, Valenciennes, Doornik en Kortrijk) als een van de potentiële grensoverschrijdende grootstedelijke systemen die een cruciale inzet vormen voor de toekomst van de centrale regio van hoofdsteden.

Ook al staat er nog veel te gebeuren, toch brengt de ambitie van een metropool in wording ontegensprekelijk een grote dynamiek teweeg in Rijsel en omgeving. Zelfs als er vanuit (West-)Vlaanderen geen actief beleid gevoerd zou worden ten aanzien van Rijsel, dan nog is er de realiteit van een uitdeinend stedelijk gebied over de grens heen. In dit licht is het wenselijk alert te zijn en een effectieve politiek te voeren ten aanzien van deze groeipool. Terecht zien inwoners van het grensgebied Rijsel-Kortrijk-Doornik in de metropoolvorming kansen om de nadelen van de perifere ligging in de respectieve eigen landen te overstijgen.

1.5 Sterkten en zwakten

Kansen en bedreigingen

Uit wat voorafgaat blijkt dat Nord-Pas de Calais haar sterkten en zwakten heeft. Zoals ook (West-)Vlaanderen die heeft. Uit een recente studie van het VEV blijkt dat Vlaanderen één van de sterkste regio's is van Europa: goede talenkennis, sterke arbeidsethiek, veelzijdige economische structuur met de capaciteit om eigen bedrijven te laten doorgroeien, sterk onderwijssysteem, innovatievermogen, geografische centrale ligging. Zwakke punten zijn: een minderwaardigheidscomplex, gebrek aan commerciële ingesteldheid, bureaucratie en gebrek aan transparantie in het overheidsbeleid, geen globale beleidsvisie op lange termijn, gebrek aan zakelijkheid en aan objectivering (feiten en cijfers) van de problemen.

De metropoolvorming houdt niet alleen kansen in voor de grensstreek, maar voor heel West-Vlaanderen. Adequaat inspelen op de noden van een groot stedelijk gebied heeft gunstige effecten op de economie en kan op termijn het welvaartspeil van de provincie verhogen. Wellicht zijn de voordelen die West-Vlaanderen kan putten uit een gedeeltelijke afstemming van haar beleid op de ontwikkelingen in Noord-Frankrijk groter dan de voordelen die Noord-Frankrijk kan halen uit een samenwerking met West-Vlaanderen.

Toch is er de jongste jaren een kentering vast te stellen in de houding van de Noord-Fransen ten aanzien van Vlaanderen. Wat België betreft waren hun ogen aanvankelijk vooral op Brussel gericht. Dat is nog steeds het geval. Maar stilaan ontdekken ze dat ze het voor de daadwerkelijke ontwikkeling van hun economie niet tot in Brussel moeten gaan zoeken. Ze zijn zich geleidelijk bewust geworden van het economische belang van Vlaanderen. Vlaanderen is voor hen, net als België, een belangrijke handelspartner, die hen bovendien toegang verleent tot de Nederlandse markt. Ze stellen zich concurrentieel op om niet verdrongen te worden door de "poids lourds" die hen omringen: Vlaanderen hoort daar in zekere zin bij, ook in hun ogen. Ze percipiëren Vlaanderen als een actieve en dynamische pool. Bovendien zijn ze op Vlaanderen en Wallonië, op Henegouwen en West-Vlaanderen aangewezen om het metropoolconcept te doen lukken en wensen daarom samen te werken op een aantal terreinen. Toch moet het duidelijk zijn dat Vlaanderen niet hun enige partner is om hun Europese ambitie waar te maken. Ook partnerschap met Engeland, Benelux, Nordrhein-Westfalen kan daartoe bijdragen.

Anderzijds mogen we niet blind zijn voor de bedreigingen die de dynamiek van Noord-Frankrijk en de metropoolvorming voor West-Vlaanderen kunnen inhouden: sterke concurrentie, mogelijk verlies van identiteit, overweldigd worden door een veel grotere regio of door een sterke verbaliteit, onveiligheid, pollutie en dergelijke. Ook al gaat het soms om subjectieve gevoelens, toch verdienen ze

aandacht en moet nagegaan worden hoe ze weggewerkt kunnen worden. Bovendien zal het hele gebied (West-)Vlaanderen – Noord-Frankrijk zijn sterktes voldoende moeten ontwikkelen om te weerstaan aan de druk van de hoofdstedelijke gebieden Londen, Parijs en de Randstad.

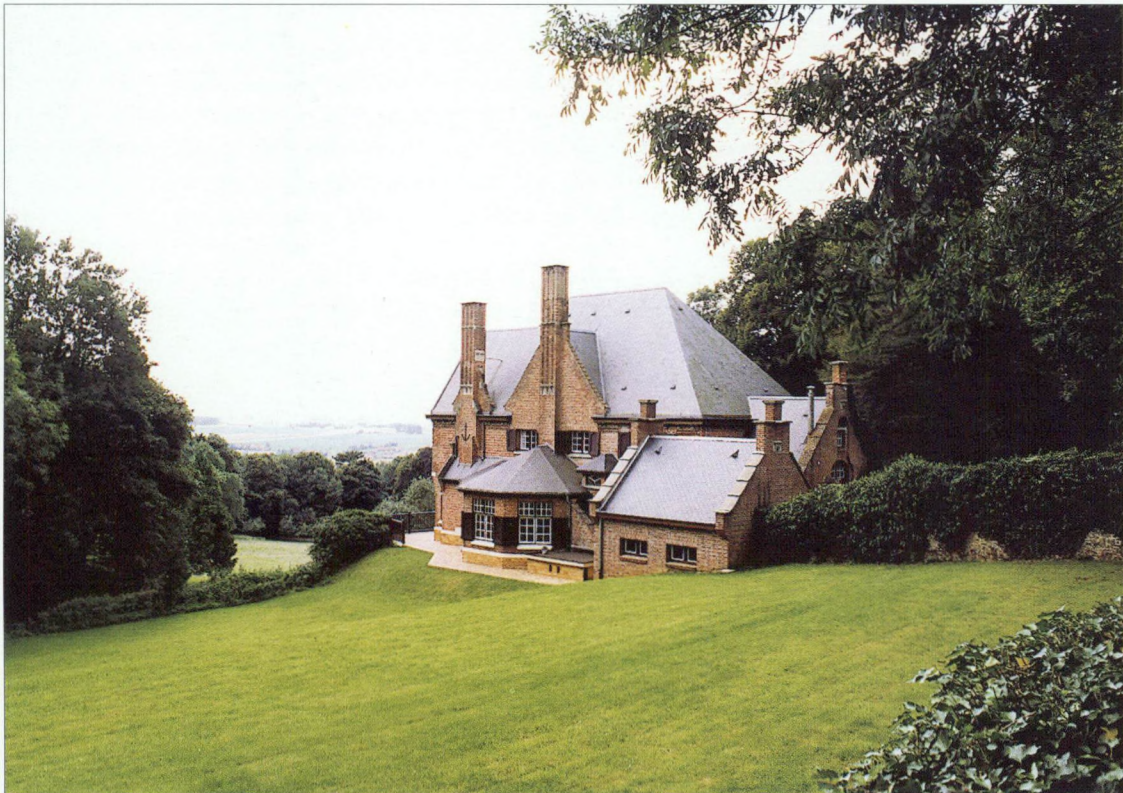
2 Een eind weg afgelegd

In onze relatie met Noord-Frankrijk hoeven we niet van nul te beginnen. Er is al flink wat werk gebeurd. Het besef van de ontwikkelingskansen van de Vlaams-Franse grensregio via steun van de Europese Gemeenschap hebben beleidsverantwoordelijken aan beide zijden van de grens er op het eind van de jaren tachtig toe aangezet initiatieven te nemen om elkaar te leren kennen en onderlinge samenwerking te bevorderen.

Er bestonden eerder al contacten en vormen van overleg tussen Vlaanderen en Noord-Frankrijk - denk maar aan de grensarbeid van destijds -, maar ze kregen sinds het eind van de jaren 1980 een formeler kader dat de overheden toelaat om zelf initiatieven te nemen of initiatieven van derden te steunen:

- in 1989 sloot de Provincie West-Vlaanderen een akkoord af met het Département du Nord, dat tot doel heeft overleg te bevorderen en samenwerkingsinitiatieven te ontplooiën in diverse beleidsdomeinen. Er werd een Permanente Gemengde Commissie geïnstalleerd die bestaat uit politieke vertegenwoordigers van West-Vlaanderen en het Département du Nord;
- in 1990 ondertekenden Vlaanderen en de Région Nord-Pas de Calais een gemeenschappelijke verklaring, waarin ze hun intentie bevestigen om de Vlaams-Franse vriendschapsbanden nauwer aan te halen en te concretiseren en aldus de Europese integratie te bevorderen (= herbevestiging van een intentieverklaring van 1982);

De Villa Mont Noir, de Zwarte Berg

- in 1991 ondertekenden de regio's Vlaanderen, Brussel-Hoofdstedelijk Gewest, Wallonië, Nord-Pas de Calais en Kent een grensoverschrijdend Euroregio samenwerkingsakkoord;
- in 1992 kwam het GPCI/COPIT tot stand, dat een samenwerkingsverband is tussen de Vlaamse, Franse en Waalse intercommunales in het gebied Rijsel-Roubaix-Tourcoing-Kortrijk-Doornik.

Verschillende gemeenten uit de grensregio hadden overigens sinds geruime tijd concrete afspraken met hun Noord-Franse burens.

De Stichting Ons Erfdeel heeft onder meer met de uitgave van de jaarboeken 'De Franse Nederlanden' en de tijdschriften Septentrion en Ons Erfdeel een solide basis gelegd voor samenwerking via het verstrekken van grondige informatie over het culturele en maatschappelijke leven aan beide zijden van de grens. Ook de volgehouden inspanningen voor de verspreiding van het Nederlands in Noord-Frankrijk door het Komitee voor Frans-Vlaanderen (opgericht in 1947), de Vlaamse Vereniging voor Ontwikkelingssamenwerking en Technische bijstand (VVOB), de Nederlandse Taalunie en de Inspection Académique van het Rectorat de Lille moeten hier vermeld worden. In de voorbije tien jaren zijn er daarnaast tal van studies en rapporten verschenen die een licht werpen op diverse aspecten van de grensoverschrijdende problematiek (WES, Vanhaverbeke, Grootstad, Charter 99 e.a.). Ook samenwerkingsstructuren in de privé-sector kwamen tot stand: b.v. EURO 6, een samenwerkingsverband tussen zes Kamers voor Handel en Nijverheid (Lille-Roubaix-Tourcoing, Armentières-Haezebroek, Doornik, Komen-Moeskroen, Kortrijk-Oostende-Roeselare-Tielt, Ieper).

2.1 Interreg

De samenwerkingsintenties hebben een belangrijke impuls gekregen van de Europese Interreg-programma's I (1991-1994) en II (1995-1999). Interreg heeft tot doel de economische ontwikkeling te bevorderen via grensoverschrijdende samenwerking en de grensgebieden te helpen bij het Europese integratieproces. De Provincie West-Vlaanderen heeft het voortouw genomen in de voorbereiding en uitvoering van het programma. Voor haar betekende dit een kans om zich als intermediair bestuursniveau op Europees vlak te profileren. Het Interreg I-programma West-Vlaanderen - Nord-Pas de Calais zorgde voor 165 miljoen BEF Europese cofinanciering en Interreg II bracht 162 miljoen BEF naar de West-Vlaamse regio. Meer dan 150 projecten werden goedgekeurd binnen de verschillende thema's. Opmerkelijk is dat de beleidsverantwoordelijken erin geslaagd zijn om heel wat betrokkenheid tot stand te brengen rond de samenwerkingsgedachte. Vele vooraanstaande actoren uit de provincie hebben projectvoorstellen ingediend en zich ingezet voor het welslagen van de acties.

2.1.1 Interreg I

Het Interreg I - programma West-Vlaanderen - Nord-Pas de Calais bevatte de volgende programma's: steun aan de economische ontwikkeling, opwaardering van het toeristisch patrimonium, milieubescherming, verbetering van het transport, promotie van educatieve en sociale acties, ondersteuning van lokale initiatieven. Bijna de helft van de projecten situeerde zich in de sectoren 'toerisme' en 'leefmilieu'.

De aanpak was vooral projectmatig. In een context waarin er geen traditie is van structureel grensoverschrijdend overleg kon dat ook moeilijk anders. Dankzij de volgehouden inzet van velen werden toch een aantal van de gestelde doelen bereikt: elkaar leren kennen, uitwisselen van informatie, aftasten van elkaars sterkten en zwakten, zoeken naar acties met een gemeenschappelijk belang, opzetten van grensoverschrijdende netwerken, op gang brengen van effectief overleg met betrekking tot grensoverschrijdende samenwerking tussen de verschillende bestuursniveaus aan Vlaamse zijde: de gemeen-

ten, de Provincie West-Vlaanderen en de Vlaamse Gemeenschap. Via de realisatie van de projecten was het mogelijk het terrein te verkennen en al enkele concrete resultaten te boeken. Zonder Interreg was dit niet in die mate en op die schaal te realiseren.

Vooraf vanuit de Vlaamse kant is getracht een begin te maken van planmatige grensoverschrijdende aanpak binnen de deelprogramma's toerisme en milieu.

2.1.2 Interreg II

De krachtlijnen van het Interreg II-programma West-Vlaanderen-Nord-Pas de Calais zijn: ruimtelijke ordening en versterking van de grensoverschrijdende fysieke structuur, steun aan de economische samenwerking, aan de research en de technologische ontwikkeling, leefmilieu en plattelandontwikkeling, de verdere uitbouw van de toeristische sector, ontwikkeling van het menselijk potentieel, maatschappelijke integratie (bevorderen van culturele samenwerking, informatie-uitwisseling, lokale initiatieven en verhoging van het welzijn).

Evaluaties van het Interreg II-programma zijn er nog niet. Vele projecten zijn nog in uitvoering. Ofschoon er een evolutie is naar een meer gestructureerde aanpak en naar continuïteit in de samenwerking, blijft de projectmatige aanpak domineren. Van een globale grensoverschrijdende strategie voor de West-Vlaamse - Noord-Franse regio is nog geen sprake. Bovendien is niet duidelijk hoe de projecten passen in een coherente strategie van West-Vlaanderen m.b.t. Noord-Frankrijk. Waarnemers kunnen zich niet van de indruk ontdoen dat sommige projecten in hoofdzaak opgezet zijn om de middelen uit de Interregpot binnen te rijden. De toegevoegde waarde ervan voor de lokale economie is dan zeer beperkt. Het resultaat is versnippering van menselijke energie en van middelen. Bovendien zijn de effecten van de samenwerking op die manier van heel korte duur.

Andere projecten daarentegen dragen bij tot de creatie van toekomstgerichte instrumenten of infrastructuur voor een grensoverschrijdend beleid. De Interregmiddelen hebben op diverse plaatsen gezorgd voor een structurering van het toeristische aanbod, waarbij aan weerszijden van de grens strategische keuzes gemaakt zijn.

West-Vlaanderen bleef geconfronteerd met het probleem van de onevenwichtige verdeling van de Europese enveloppen. Toch slaagde de Frans-Vlaamse Stuurgroep erin om het onevenwicht te beperken via twee transferten van de Franse EU-enveloppe naar de West-Vlaamse EU-enveloppe voor een totaal van 2,3 miljoen Euro.

Het belang van de Interregprogramma's mag niet onderschat worden. Er is een ernstig begin gemaakt van netwerkvorming en grensoverschrijdende samenwerking op projectniveau en op bestuurlijk niveau. De samenwerking is het verst gevorderd in de deelgebieden 'milieu' en 'toerisme'. Essentieel is wel dat er op korte termijn een strategische bedding gecreëerd wordt voor de uitvoering van het Interreg III-programma. Bepaalde afgewerkte projecten zullen dan nuttige stapstenen blijken te zijn naar duurzame vormen van samenwerking.

2.2 Knelpunten

Al vlug is gebleken dat grensoverschrijdende samenwerking geen evidentie is. Uit de samenwerkingsprojecten in het kader van Interreg, maar ook uit andere initiatieven blijkt hoeveel knelpunten en barrières er zijn. Hier volgen de belangrijkste:

- ook al is de betekenis van landsgrenzen veranderd sinds de openstelling van de Europese binnengrenzen, toch blijven grenzen barrières vormen. De grens met Frankrijk betekent voor West-Vlaanderen de overgang naar een ander land, een andere taal, en een andere cultuur. Voor Vlamingen blijkt de grens nog tastbaarder aanwezig te zijn dan voor Walen;
- ondanks de historische banden, hebben beide regio's een sterk verschillende ontwikkeling gekend op cultureel, maatschappelijk en economisch gebied;
- de taalgrens blijft bestaan. Taal is voor de Fransen een bindend element voor hun natie. De kennis van het Nederlands in Noord-Frankrijk is minimaal. De bereidheid om Nederlands te leren ook;
- grondig verschillende bestuurlijke systemen en een andere bestuurscultuur (verschillende staatsstructuren en rechtssystemen, andere bevoegdheidssystemen en beslissingsprocedures, vergelijkbare termen die verschillende ladingen dekken, andere relatie tussen ambtenaren en politici...);
- complexiteit van grensoverschrijdende netwerkvorming (interageren van belangengroepen, bestuursniveaus, beleidssectoren en beroepsgroepen, in elk van beide en tussen de regio's);
- het ontbreken van een juridisch kader dat toelaat een doeltreffende grensoverschrijdende samenwerkingsstructuur op te zetten;
- het probleem van de complexiteit van de Franse bestuursniveaus (Département, Région, Préfecture). De onderlinge taakverdeling is niet altijd duidelijk. Bovendien stemmen de bevoegdheden niet overeen met die van de Vlaamse Gemeenschap en de Provincie West-Vlaanderen;
- de motivatie om het project en de eraan verbonden middelen goedgekeurd te krijgen is groter dan de wil om het project uiteindelijk gezamenlijk te realiseren. Uit de evaluaties van Interreg I viel op dat de effectieve samenwerking vanuit Noord-Frankrijk groter was en vlotter verliep tijdens de voorbereidende fase dan tijdens de uitvoering van de projecten;

- Noord-Frankrijk is erkend als doelstelling 2-gebied. De subsidies die ze via Interreg kunnen binnenhalen zijn relatief klein in vergelijking met andere subsidies waarop ze aanspraak kunnen maken. Interreg is voor hen niet direct een prioriteit. Daarbij komt nog dat Henegouwen, dat een doelstelling 1-gebied is, veel aantrekkelijkere samenwerkingsvoorstellen kan aanbieden aan Nord-Pas de Calais dan Vlaanderen dat kan doen.

2.3 Argumenten voor een verhoogde aandacht

Deze knelpunten wegen niet op tegen de argumenten voor een verhoogde aandacht voor Noord-Frankrijk. Uit de contacten en projecten komen tal van redenen voor waarom Noord-Frankrijk een interessante regio is voor Vlaanderen en West-Vlaanderen. Enkele hoofdredenen zijn:

- de nieuwe dynamiek van Nord-Pas de Calais en van de metropool in wording houdt groeikansen in, niet alleen voor Zuid-West-Vlaanderen, maar voor West-Vlaanderen en Vlaanderen;
- de kansen om gemeenschappelijke belangen te valoriseren (industriële ontwikkeling, economie, onderwijs en onderzoek, toerisme, leefmilieu, open ruimtes, ruimtelijke ordening, transport, mobiliteit, enz.);
- de kansen om de culturele identiteit van Vlaanderen te bevestigen in een context van uitwisseling en respect voor elkaars taal en cultuur;
- de onmiddellijke nabijheid: onze mobiliteit is sterk gerelateerd aan de voorzieningen in Rijsel (HST-knooppunt, luchthaven, Kanaaltunnel,...);

Grensoverschrijdende duinengordel

- de schaalvergroting die samenwerking met zich meebrengt en de kansen op een grotere zichtbaarheid in Europa;
- de mogelijkheid om de nadelen van een perifere ligging van het grensgebied weg te werken of te verminderen;
- de gelegenheid tot verhoging van het welvaartsniveau van de plaatselijke bevolking in de grenszone;
- de kans om zich via een beleid ten aanzien van Noord-Frankrijk aan te sluiten bij de groeiende tendens naar internationalisering en multiculturaliteit.

3 En nu ?

West-Vlaanderen heeft in de voorbije jaren een voortrekkersrol gespeeld om de grensoverschrijdende samenwerking met Noord-Frankrijk op gang te brengen. Dank zij de inspanning van velen is er op verscheidene terreinen vooruitgang geboekt: de Frans-Vlaamse bestuurlijke samenwerking is gestart, er is cultuurpolitiek werk verricht, er zijn verhelderende studies verschenen, grensoverschrijdende structuren zijn opgericht, en Interreg heeft tal van concrete projecten mogelijk gemaakt. De partners aan beide zijden van de grens hebben elkaar en elkaars structuren beter leren kennen. Er zijn heel wat mensen betrokken bij de uiteenlopende initiatieven. Sommige vooroordelen zijn uit de wereld geholpen, andere zijn bevestigd. Verrijkende ervaringen en ontgoochelingen wisselen elkaar af in het startend samenwerkingsproces. Sommige voortrekkers van het eerste uur stellen zich vragen over de effecten van hun inspanningen op middellange termijn. Anderen vinden dat we nu volop moeten doorgaan. De motieven zijn bekend. Daarom rijst de vraag: en nu?

3.1 Een strategische aanpak

Om van de verkennende fase over te gaan naar resultaatgerichte acties met perspectief op continuïteit is een coherente strategische aanpak vereist. Deze is er tot op heden niet. Er zijn in de voorbije jaren wel belangrijke aanzetten geweest tot visie- en strategievorming, maar ze bleven fragmentair, kregen onvoldoende bekendheid of werden niet in de praktijk gebracht.

Er is dringend nood aan een strategische visie in een dubbel opzicht:

- een samenhangende strategie van West-Vlaanderen inzake grensoverschrijdende samenwerking met Noord-Frankrijk en,
- een globale strategie van (West-)Vlaanderen en Nord-Pas de Calais voor grensoverschrijdende samenwerking:
 - a) In eerste instantie is het van belang dat West-Vlaanderen zelf een duidelijke visie heeft op de samenwerking met Noord-Frankrijk. Zo'n visie gaat uit van een omgevingsanalyse en geeft de redenen waarom men wenst samen te werken en de doelstellingen die men wil bereiken, met aanduiding van de prioriteiten.

Deze visie en het aansluitend beleidsplan moeten een plaats krijgen in het globale beleid van West-Vlaanderen en van Vlaanderen. Ze moeten rekening houden met het Europese beleid inzake regionale ontwikkeling.

Essentieel is dat hierover een ruime consensus ontstaat op verschillende beleidsniveaus en dat de uitgetekende visie op een breed maatschappelijk draagvlak kan steunen. Pas dan is het mogelijk het stadium van het optreden in verspreide slagorde achter ons te laten. Pas dan zal de Noord-Franse partner voelen dat het menens is. Momenteel is ons optreden naar Noord-Frankrijk teveel gekenmerkt door uiteenlopende standpunten en versnipperde acties.

Verscheidene West-Vlaamse actoren zoals gemeentes, steden, overheidsorganisaties en private organisaties, vertolken uiteenlopende standpunten. Deze interne tegenstellingen in de opvattingen over het beleid voor Noord-Frankrijk zorgen voor tegenstrijdige signalen naar de buitenlandse partner.

Ook met het oog op het bekomen van steun vanwege de Vlaamse Gemeenschap is het wenselijk met een eensluidende visie ten aanzien van Noord-Frankrijk naar buiten te komen. Met het uitwerken van een strategische visie en een beleidsplan hoeft niet gewacht te worden.

- b) Daarnaast is er nood aan een gemeenschappelijke visie op grensoverschrijdende samenwerking die gedragen wordt door de beleidsverantwoordelijken en de maatschappelijke actoren aan beide zijden van de grens. Dit is geen gemakkelijke opgave. Het feit dat die visie er tot op heden niet is, is betekenisvol. Toch moet ze er op termijn komen, opnieuw met een beleids- en actieplan.

In ieder geval is het van belang dat de beide regio's eerst zelf elk hun visie op grensoverschrijdende samenwerking hebben en zich realiseren welke meerwaarde samenwerking voor hun eigen regio oplevert.

Deze beide visies kunnen dan het uitgangspunt vormen voor het ontwikkelen van een gemeenschappelijke visie op de grensregio, waarin de gemeenschappelijke belangen van samenwerking duidelijk naar voren komen. Hoofddoel blijft via zo'n overkoepelend beleidsplan en via het opstellen van gemeenschappelijke actieplannen effectief bij te dragen tot de ontwikkeling van beide regio's. Een krachtige Vlaams-Noord-Franse 'task force' samengesteld uit politieke en administratieve verantwoordelijken moet het terrein voorbereiden en de nodige bevoegdheden opeisen om grensoverschrijdend te kunnen werken.

3.2 Basiselementen voor een strategische visie en een beleidsplan

3.2.1

De strategie van West-Vlaanderen ten aanzien van Noord-Frankrijk kan niet los gezien worden van de strategie van Vlaanderen ten aanzien van deze regio. Visie en doelstellingen zullen in wezen niet veel van elkaar verschillen. Wat voor Vlaanderen geldt, zal - gelet op de nabijheid - bij uitstek gelden voor West-Vlaanderen. Onderstaande ontwerpversie van visie en doelstellingen zou in eerste instantie beter vanuit het standpunt van de Vlaamse regering geformuleerd worden. Binnen het bestek van dit rapport is ze evenwel vanuit West-Vlaamse hoek geformuleerd. Mede op basis van haar ligging kan West-Vlaanderen een voortrekkersrol vervullen in de relaties met Noord-Frankrijk.

3.2.2

Een verkorte weergave van visie en doelstellingen zou in een ontwerpversie als volgt kunnen luiden: de nieuwe dynamiek van Nord-Pas de Calais en de metropoolvorming van Rijsel houden onmiskenbare kansen in voor West-Vlaanderen.

De Provincie West-Vlaanderen is ervan overtuigd dat West-Vlaanderen en haar bevolking baat hebben bij de ontwikkeling van een coherent beleid ten aanzien van Noord-Frankrijk. Dit beleid heeft tot doel bij te dragen tot de welvaart en het welzijn van West-Vlaanderen, de kwaliteit van de leefomgeving te verhogen, de positie van West-Vlaanderen in Europa te versterken en de gemeenschappelijke belangen van de grensregio maximaal te valoriseren. West-Vlaanderen moet er m.a.w. beter van worden op verschillende gebieden: sociaal, economisch, cultureel, wetenschappelijk, toeristisch, ruimtelijke ordening en milieu.

Belangrijke strategische krachtlijnen en kritische succesfactoren om de gestelde doelen te bereiken zijn: de eigen sterktes verder ontwikkelen, complementariteit zoeken, samenwerking stimuleren, betrokkenheid creëren, inspelen op de metropoolvorming, werken aan structuren, en de knelpunten aanpakken.

3.2.3

Deze visie moet leiden tot een beleidsplan waarin de doelstellingen verfijnd worden en waarin de wijze waarop de doelstellingen gehaald zullen worden (structuren, programma's, initiatieven, middelen) op een systematische manier aan bod komt. Het beleidsplan bevat tevens een concreet actieplan waarin de actieterreinen beschreven worden samen met de prioritaire acties die ondernomen zullen worden met fasering, timing en vermelding van de betrokken actoren. Een strategische aanpak houdt immers in dat we onze doelen willen bereiken door gerichte acties die passen in een globale visie. Meteen fungeert het beleidsplan als een richtsnoer om projectvoorstellen voor Interreg III te beoordelen.

3.2.4

Het beleidsplan mag geen geïsoleerd plan zijn. Het moet gaan om een geïntegreerde strategie die gebaseerd is op de omgevingsfactoren, de wederzijdse sterktes en zwaktes, en de opportuniteiten en bedreigingen. Het is eveneens afgestemd op de globale strategie van West-Vlaanderen, op het Vlaamse beleid, het beleid van Henegouwen, Wallonië, Nord-Pas de Calais, Europa en op de strategie voor de betreffende Euroregio. Let wel: afstemmen is niet afremmen.

Het ontbreken van standpunten of van een visie van derden mag vanaf nu geen reden meer zijn voor West-Vlaanderen om zelf te wachten met het opmaken van een beleidsplan. Ontbrekende gegevens kunnen nadien ingepast worden.

3.2.5

Het West-Vlaamse beleidsplan moet passen in de beleidsvisie van de Vlaamse overheid. Daarom moet er geregeld overleg zijn. Concrete afspraken moeten gemaakt worden over inhoud en vorm van de samenwerking met Nord-Pas de Calais, over welke taken op Vlaams niveau opgenomen worden en welke gedelegeerd worden, en over het statuut van het West-Vlaamse beleidsplan.

Van zodra er een consensus over het beleidsplan is, dient dit voorgelegd te worden aan de Vlaamse regering met de vraag om de doelstellingen te onderschrijven en steun te verlenen aan de realisatie.

De grensoverschrijdende metropool moet zich met dezelfde mogelijkheden en middelen kunnen ontwikkelen als deze die door de Vlaamse Overheid ter beschikking gesteld worden voor de Vlaamse ruit.

Bij het uitwerken van een eigen beleid dat de rol bepaalt van West-Vlaanderen in de grensoverschrijdende samenwerking beschikt de Vlaamse Regering over essentiële hefboomen op deelvlakken als ruimtelijke ordening, economie, milieu, vorming, e.a.

Deze hefboomen moeten gericht aangewend worden om de positie van West-Vlaanderen in de grensoverschrijdende samenwerking te versterken.

De beleidsnota van de Vlaamse Regering 'Het Vlaams Buitenlands Beleid 1999-2004' creëert alvast ruimte voor een partnerschap met Frankrijk: 'Frankrijk biedt eveneens mogelijkheden voor een versterking van de grensoverschrijdende samenwerking, meer bepaald met de regio Nord-Pas de Calais. De metropool Rijsel zorgt immers voor een constante dynamiek in onze relaties met deze regio. Met de overheid van Nord-Pas de Calais zullen de nodige politieke en ambtelijke contacten gelegd worden met het oog op de versteviging van de banden en een stroomlijning van de samenwerking met Vlaanderen. Tot de dossiers die bilateraal zeker onze aandacht genieten, behoren de acties rond het onderwijs van het Nederlands in Noord-Frankrijk, intensere culturele uitwisseling, economische samenwerking, en het grote infrastructuurproject inzake de verbinding tussen de Seine en het Scheldebekken (Seine-Nord-project). Aanvullend biedt ook het Europese Interregprogramma een geschikt kader voor een uitgebreide grensoverschrijdende samenwerking binnen de Euregio West-Vlaanderen - Nord-Pas de Calais....(..)... Voor de co-financiering van het Interregprogramma worden de nodige budgettaire middelen voorzien'.

3.2.6

Een werkbaar beleidsplan gaat ervan uit dat de geografische actieterreinen als een soort concentrische cirkels om elkaar heen liggen: het metropoolgebied, West-Vlaanderen-Zeeland-Nord-Pas de Calais, de Euroregio Vlaanderen - Brussel-Hoofdstedelijk Gewest - Wallonië - Nord-Pas de Calais - Kent. Het hanteert een gedifferentieerde strategie om de gestelde doelen te bereiken. Die houdt zowel rekening met bestaande geografische, sectoriële en andere verschillen als met de diversiteit van actoren die kunnen instaan voor de realisatie van de doelstellingen. Ook de grensregio zelf is geen homogeen gebied. Een gedifferentieerde aanpak is nodig voor de kustlijn, de grensoverschrijdende plattelandszone en de sterk geïndustrialiseerde en verstedelijkte zone van Zuid-West-Vlaanderen en Rijsel.

3.2.7

Het beleidsplan moet continuïteit in het beleid garanderen en een flexibele uitwerking toelaten. Dit betekent dat het in de loop van het uitvoeringsproces bijgestuurd kan worden, als de omgeving verandert of als er zich nieuwe kansen voordoen. Toch moet het een kader bieden om keuzes te maken en prioriteiten te stellen. Je kunt er niet zo maar alles aan toevoegen of uit weglaten.

3.2.8

Voor West-Vlaanderen is Nord-Pas de Calais niet de enige aangrenzende regio. West-Vlaanderen moet ook haar positie bepalen ten opzichte van andere regio's: de rest van Vlaanderen en België met bijzondere aandacht voor Henegouwen, Nederland, Engeland, Nordrhein-Westfalen en de rest van Frankrijk.

4 Krachtlijnen voor een strategisch beleid

4.1 Eigen sterktes verder ontwikkelen

In de competitieve context van het Europa van vandaag komt het erop aan onze eigen regio zo sterk mogelijk te maken. We moeten ervoor zorgen dat (West-)Vlaanderen een eigen identiteit en herkenbaarheid heeft. Pas dan word je als volwaardig erkend door een sterke partner. West-Vlaanderen moet werken aan een stevig imago, aan een goed uitgebouwde kennisinfrastructuur, een aantrekkelijk cultureel aanbod, een sterke economie, een verbetering van de publieke infrastructuur.

Die sterktes moeten deel uitmaken van de eigen strategie ten aanzien van de metropool in wording. Ze moeten ons toelaten de concurrentie met Nord-Pas de Calais volop aan te gaan. Het is immers wenselijk dat de Noord-Fransen ons op een aantal terreinen erkennen als geduchte concurrenten.

4.2 Complementariteit zoeken

Concurrentie mag echter niet domineren in de relatie tussen twee grensregio's die om strategische redenen met elkaar wensen samen te werken in een Europees perspectief.

In verscheidene studies komt complementariteit als een wezenlijk element van de strategie ten aanzien van Noord-Frankrijk naar voren. Complementariteit houdt in dat je eerst goed kijkt waar de noden en leemtes zich situeren in Noord-Frankrijk en dat je daar passend op inspeelt, bij voorkeur met een kwalitatief hoogstaand aanbod. Je kunt dat des te beter naarmate je selectief te werk gaat en vooral aanvullend optreedt vanuit de eigen sterke punten.

Met complementariteit kun je in een aantal gevallen meer bereiken dan met concurrentie.

Als er complementariteit gevonden wordt binnen éénzelfde sector (b.v. textiel, plasticverwerking, machines) dan kan dit een bindend element zijn om zich samen in de Euroregio te profileren en samen de competitie aan te gaan met derden in andere Europese regio's. In zo'n geval spreken we van een integratiestrategie. Het is een verregaande vorm van samenwerking met grote toekomstkansen.

Complementariteit heeft vele dimensies: elkaars leemten aanvullen, verschillende of zelfs gelijkaardige competenties samenbrengen om gezamenlijk nog sterker te worden, aansluiting bieden op elkaars projecten, ook letterlijk op elkaars wegen en spoorwegnet, en doelbewust inspelen op het aanbod van de ander om er zelf voordeel uit te halen. Bijvoorbeeld: de West-Vlamingen bezorgen de Noord-Fransen cliënteel voor hun HST en luchthaven en krijgen mobiliteit in de plaats. Complementariteit realiseren betekent ook elkaar bijstaan op een vooraf geplande manier bij natuurrampen, grote defecten, pannes.

4.3 Samenwerking stimuleren

Samenwerking is geen doel op zich. Het is wel een belangrijk middel - misschien wel het belangrijkste - om de bovengenoemde hoofdoelen te bereiken. Als West-Vlaanderen opteert voor samenwerking met Noord-Frankrijk, dan moet dit een strategische keuze zijn, dit wil zeggen een keuze die gebaseerd is op de overtuiging dat West-Vlaanderen er beter van wordt.

Samenwerking op basis van geografische nabijheid is niet evident. West-Vlaanderen zou ervoor kunnen kiezen om met kleinere niet-aangrenzende regio's in Europa samen te werken, van wie minder

directe concurrentie te verwachten is. Geografische nabijheid sluit overigens grote cultuurverschillen niet uit, zeker niet als de grens tussen beide regio's ook een taalgrens is.

Voorwaarde om te beslissen tot samenwerking is dat ze voor beide partners een meerwaarde inhoudt: de zogenaamde win-winsituatie. Als beide partners het belang van samenwerking erkennen voor hun eigen ontwikkeling, dan is de kans groot dat de beoogde positieve effecten een duurzaam karakter hebben. Een partnership-formule met volwaardige partners, die in alle openheid problemen op de agenda kunnen plaatsen en ze samen trachten op te lossen, kan bijzonder efficiënt zijn. Anderzijds zijn er ook terreinen en thema's waarrond op korte termijn niet samengewerkt moet worden, omdat de belangen te veel uiteenlopen.

Samenwerking vergt veel energie. Daarom kan West-Vlaanderen niet op alle terreinen samenwerken met Noord-Frankrijk. Voor de keuze van de samenwerkingssterreinen en -acties moeten prioriteiten vastgelegd worden in functie van de te realiseren meerwaarde, de haalbaarheid, de duurzaamheid, de visibiliteit en het multiplicatoreffect. Veel aandacht moet gaan naar het stimuleren van informele netwerking: samenwerking tussen bedrijven, tussen onderzoeksinstituten, tussen bedrijven en onderwijsinstellingen aan weerszijden van de grens.

Informatie is een basisvoorwaarde voor samenwerking.

Telkens weer duikt het gebrek op aan degelijke informatie over elkaar. Er zijn al verschillende initiatieven genomen om dat te verhelpen. Toch moet dit een voortdurend aandachtspunt blijven. Er is niet alleen nood aan databanken met geactualiseerde gegevens over de economische situatie, juridische bepalingen, jurisprudentie,... maar ook over de grensoverschrijdende samenwerking zelf. De informatie moet uiteraard beschikbaar gesteld worden via internet in een elektronisch compendium en geleidelijk aan moet er meer aandacht zijn voor de samenhang tussen de gegevens. Bovendien moet het werk dat hierin gestopt werd, beter gevaloriseerd worden. Wie een project goedgekeurd krijgt in het kader van Interreg of participeert in samenwerkingsinitiatieven van de overheid, zou vooraf een seminarie moeten volgen over 'Samenwerken met Noord-Frankrijk'. In dat seminarie zouden de projectleiders en -uitvoerders ook leren werken met het elektronisch compendium. Anders dreigt het gevaar dat iedereen telkens van meet af aan moet herbeginnen.

4.4 Betrokkenheid creëren

Betrokkenheid creëren is niet alleen een aandachtspunt voor de beginfase van de samenwerking. Zo veel mogelijk mensen moeten overtuigd raken van het belang van grensoverschrijdende samenwerking. Samenwerking is niet alleen een zaak van overheidsorganisaties of bedrijven. Ze heeft ook een sociale dimensie en moet aansluiten bij thema's die mensen momenteel beroeren: milieu, tewerkstelling, veiligheid, gezondheid en vrije tijd. Degelijke informatie is een eerste vereiste, maar weten is niet voldoende. De mensen moeten de effecten van samenwerking gewaarworden en kunnen beleven (cultuur, toerisme, winkelen over de grens).

Een goed uitgewerkt communicatieplan dat aangeeft waar samenwerking toe leidt en geleid heeft, is daarom nodig. Dit communicatieplan past uiteraard in het beleidsplan.

Diverse projecten uit het verleden hebben de grote verdienste dat ze mensen gemobiliseerd hebben en via het opzetten van een concrete actie in direct contact gebracht hebben met de mogelijkheden en beperkingen van een voor hen vaak onbekende regio. Een thematische aanpak spreekt veel meer mensen aan dan de moeizame benadering via structuren. Ofschoon deze laatste noodzakelijk is, komt het er toch op aan die niet telkens op de voorgrond te plaatsen. Om de betrokkenheid in de toekomst verder te laten toenemen, verdient het aanbeveling te (blijven) werken met herkenbare thema's, die aansluiten op noden waarmee mensen rechtstreeks geconfronteerd worden.

De huidige afstandelijkheid bij sommige actoren, werkt remmend op het hele proces. Het is logisch dat er gradaties in betrokkenheid zijn tussen verschillende subregio's. Maar de partner aan de andere kant van de grens mag niet voelen dat er een gebrek aan eensgezindheid is over de fundamentele doelstellingen. Daarom is een ruime consensus over een globale beleidsvisie zo essentieel. Deze beleidsvisie heeft betrekking op heel (West-)Vlaanderen, en niet alleen op Zuid-West-Vlaanderen. Het beschikken over een goed uitgewerkt beleidsplan zal voor velen motiverend werken. Waar nu wel eens twijfels rezen over de zin van samenwerking en ongenoegen was over de versnippering van energie, kan het aantonen van de plaats van een actie in een groter geheel (beleidsplan) overtuigend werken.

De metropoolvorming is geen zaak van de Fransen alleen. Ook voor ons houdt ze kansen in. Maar bij velen is het besef van een gemeenschappelijk belang nog niet aanwezig. Dit is wel het geval bij de grensgemeenten en in Doornik. Door aan de kant te blijven staan, laten we impliciet toe dat de metropoolvorming iets van de Fransen alleen is. Dit moeten we vermijden, want - of we willen of niet - een deel van West-Vlaanderen zal deel uitmaken van de metropool. Een grotere publieke betrokkenheid op het fenomeen van de metropoolvorming kan de uitvoering van een aantal plannen activeren en versnellen.

Betrokkenheid komt vaak tot stand via informele netwerken. Het is van belang dat projecten die veel mensen over de grenzen heen met elkaar in contact brengen, steun krijgen.

4.5 Inspelen op de metropoolvorming

Metropoolvorming is meer dan een hoofdthema van de grensoverschrijdende samenwerking. In de meeste documenten en studies komt ze naar voren als een strategisch concept. De realisatie van een metropool is voor Nord-Pas de Calais en Rijsel essentieel voor de verdere ontwikkeling van hun regio.

Het vernieuwde stadscentrum van Rijsel

Aangezien het in hun opvatting gaat om een grensoverschrijdende metropool waar een deel van Vlaanderen en Wallonië toe behoren, is het van belang hier de nodige aandacht aan te besteden. Metropoolvorming is een toekomstgericht concept, dat staat voor groei. Het bevriest de stad niet op haar grenzen, maar laat stedelijke verandering toe.

Een mogelijkheid voor West-Vlaanderen is een afwachtende houding aan te nemen ten aanzien van de metropoolvorming en te zien of het allemaal wel zo'n vaart loopt. De houding is begrijpelijk omdat ze uitgaat van de vrees gedomineerd te worden door de Fransen. Het nadeel van deze houding is dat ze immobiliserend werkt en dat een interessante kans om een nieuwe dynamiek te geven aan de eigen grensregio voorbijgaat.

Liever dan op een bepaald ogenblik vast te moeten stellen dat een gedeelte van West-Vlaanderen toch - willens nillens - een deel geworden is van het metropoolgebied, is het beter in te spelen op het proces van metropoolvorming en na te gaan welke voordelen het in zich draagt voor West-Vlaanderen. 'Inspelen op de metropoolvorming' betekent een actieve rol willen spelen in het proces van de metropoolvorming, omdat er gemeenschappelijke belangen op het spel staan. Het houdt geenszins in dat we ons daarom alles laten opdringen vanuit Franse hoek.

Een eigen realistische positiebepaling ten aanzien van de metropool is gewenst. Territoriaal gesproken is Rijsel het centrum; Roubaix, Tourcoing en Moeskroen zorgen voor de stedelijke continuïteit. Kortrijk, Doornik - en bij uitbreiding Ieper en Roeselare - maken de secundaire polen uit. Komen, Wervik, Halluin en Menen vormen de stedelijke grensgebieden. West-Vlaanderen heeft er alle belang bij zijn economische sterkte als een troef mee in de weegschaal te leggen bij onderhandelingen en gebruik te maken van de opportuniteiten die de metropool genereert: omvang van de markt, hoogwaardige voorzieningen, schaafeffecten, arbeidskrachten, internationale bereikbaarheid en andere.

Deze positiebepaling kadert in de algemene beleidsvisie en het beleidsplan. Ze houdt terdege rekening met de gevoelens van wantrouwen en vrees voor een te dominant Rijsels leiderschap, en voor te ambitieuze projecten. Daarom onderneemt ze acties die de identiteit, de taal en cultuur van Vlaanderen in het licht stellen. Ze moet meteen een krachtige stem laten horen in het voorkomen van de echte bedreigingen van de metropool, zoals veiligheid en milieu.

4.6 Werken aan structuren

Met de oprichting van de Dienst Externe Relaties creëerde de Provincie West-Vlaanderen in 1989 een solide en continue basis voor de behartiging van de grensoverschrijdende samenwerking. De Dienst fungeert als een aanspreek- en informatiepunt, verricht beleidsvoorbereidend werk en treedt stimulerend en coördinerend op in internationale materies.

Al eerder is gewezen op grensoverschrijdende samenwerkingsstructuren die tot stand kwamen om de relaties met Noord-Frankrijk te behartigen.

De Grensoverschrijdende Permanente Conferentie van Intercommunales (GPCI/COPIT) werd in 1991 opgericht. Ze groepeerde vijf intercommunales (de Communauté Urbaine de Lille, de IEG (Moeskroen), de IDETA (Doornik), de WVI (Brugge) en Leiedal (Kortrijk). Via deze samenwerking stellen ze zich tot doel de ontwikkeling van een Frans-Belgisch-Europese metropool te bevorderen. Inmiddels realiseerde de GPCI al een twintigtal grensoverschrijdende projecten. In 1998 startten deze vijf intercommunales het project GROOTSTAD, met de bedoeling de samenwerking te intensifiëren en een reeks van een 25-tal studies te publiceren. In dit project gaat naast het studiewerk veel aandacht naar het proces van het grensoverschrijdende samenwerken zelf.

EURES HNFK is een grensoverschrijdend partnerschap tussen vier regio's: de provincie West-Vlaanderen, de provincie Henegouwen, de Région Nord-Pas de Calais, en het Graafschap Kent. De partners zijn de tewerkstellingsoverheden, de Interregionale Vakbondsraad en werkgeversorganisaties uit de vier regio's. Doelstelling is een operationeel instrument te vormen voor de grensoverschrijdende en Europese arbeidsmarkt.

In de privé-sector ontstond in 1991 EURO 6, een samenwerkingsverband van zes Kamers voor Handel en Nijverheid: Rijsel-Roubaix-Tourcoing, Armentières-Hazebrouck, Ieper, Kortrijk-Oostende-Roeselare-Tielt, Doornik en Moeskroen-Komen. EURO 6 heeft als doel ten aanzien van de lokale overheden en het grote publiek standpunten in te nemen m.b.t. projecten en investeringen die voor de economische ontwikkeling noodzakelijk zijn.

De grensoverschrijdende samenwerking tussen de publieke overheden verloopt nu eens vrij vlot, dan weer vrij moeizaam. De ingewikkelde bevoegdheidsverdeling tussen Communes, Communautés, Département, Région en de Franse staat en de complexe overleg- en besluitvormingsmechanismen werken vaak sterk vertragend.

Vermeldenswaard is dat de Communauté Urbaine de Lille (CUDL) zich manifesteert als een effectieve en betrouwbare partner. Dit is van belang omdat haar invloed in de toekomst nog zal toenemen ten gevolge van de nieuwe wetgeving op de intercommunales in Frankrijk.

Ook een informele structuur zoals het Comité Grand Lille, die politieke en economische beslissers samenbrengt rond het metropoolconcept en de internationalisering, is een belangrijk mobiliserend forum, waarvan ook enkele Vlamingen deel uitmaken.

Maar om daadwerkelijk vooruitgang te boeken en efficiënt samen te kunnen werken, is er nood aan een grensoverschrijdend juridisch kader op bestuurlijk niveau. Tot op heden beschikken we niet over een gepast instrument om grensoverschrijdend te werken. Samenwerkingsverbanden met intercommunales in een grensoverschrijdende structuur met eigen rechtspersoonlijkheid zijn op basis van de bestaande nationale wetgevingen voorlopig niet mogelijk.

Ook andere grensoverschrijdende structuren vergen een gepast juridisch kader voor de realisatie, de exploitatie en het beheer van grote gezamenlijke projecten, zoals b.v. een waterzuiveringsstation of de omvorming van de grenspost Rekkem-Ferrain. Momenteel wordt nagegaan of het bijkomend protocol in het Verdrag van Madrid - na ratificatie - een oplossing kan brengen.

Recent werd aan de Vlaamse overheid gevraagd om een initiatief te nemen voor het creëren van een juridisch kader voor grensoverschrijdende samenwerking op bestuurlijk niveau met Nord-Pas de Calais.

4.7 Knelpunten aanpakken

Een aantal knelpunten is al genoemd. Ook in de context van de metropoolvorming duiken ze op als remmende krachten: cultuurverschillen, taal, wederzijdse stereotiepe beeldvorming, institutionele heterogeniteit, gebrekkige informatie en communicatie.

Het heeft geen zin de knelpunten te verzwijgen of te minimaliseren. Ze wegnemen zal niet altijd mogelijk zijn, zeker niet op korte termijn. In wat volgt zijn suggesties verwerkt om ze constructief aan te pakken of om een modus vivendi te vinden die - ondanks bestaande verschillen - toelaat effectief samen te werken.

Strategisch gezien kan het nuttig zijn de problemen waarmee de grensregio kampt te situeren in een grensoverschrijdende context en ze een plaats te geven in het beleidsplan voor het grensoverschrijdend beleid.

Tot slot

Er zijn vele redenen voor (West-)Vlaanderen om samen te werken met Noord-Frankrijk. Ze zetten er ons toe aan om:

- werk te maken van een globale beleidsvisie ten aanzien van Nord-Pas de Calais;
- een brede consensus te bewerkstelligen rond die beleidsvisie;
- de beleidsvisie te concretiseren in een beleidsplan met doelstellingen en actieplan.

Het op te stellen beleidsplan vormt de basis voor het voeren van een gemeenschappelijk grensoverschrijdend beleid. Ook in een latere fase moeten gezamenlijke grensoverschrijdende strategieën immers geënt worden op de wederzijdse beleidsplannen.

Beleidsplannen en strategieën zijn er nodig. Ze behoren echter niet tot het werkelijke leven. Daarom is het van het grootste belang intussen te ondersteunen wat tot op heden opgebouwd werd, met veel inspanningen en met veel enthousiasme. De bestaande contacten moeten levendig gehouden worden, op alle niveaus. We moeten een aanwezigheidspolitiek voeren in Rijsel en Noord-Frankrijk via onze cultuur en via bekende gezichten. De gestarte projecten moeten ontwikkelingskansen krijgen en Interreg III moet goed voorbereid worden. Geslaagd zijn de inspanningen voor een grensoverschrijdend beleid pas als zoveel mogelijk mensen voelen dat ze wel varen bij een samenwerking met Noord-Frankrijk en dat 'vivre la frontière' - zoals Jozef Deleu het uitdrukt - een verrijking betekent voor hun leven.

Frank Baert
23 juni 2000

Actieterreinen en acties. Enkele voorbeelden

Totnogtoe werd ingegaan op de algemene beleidsvisie en mogelijke krachtlijnen voor het beleid ten aanzien van Noord-Frankrijk. In het beleidsplan moet de algemene beleidsvisie geconcretiseerd worden naar de verschillende beleidsdomeinen die men wil bestrijken. Dit gebeurt door het formuleren van concrete (deel)doelstellingen met vermelding van wie ze zal realiseren en van de wijze waarop dat zal gebeuren. Het opstellen van een beleidsplan valt buiten het bestek van deze opdracht.

Om aan te duiden dat de voorgestelde visie en krachtlijnen operationeel kunnen worden gemaakt, volgen nu enkele aanbevelingen voor een concretisering binnen de belangrijkste beleidsdomeinen, met suggesties voor mogelijke acties in de toekomst. Ze zijn illustratief bedoeld.

Tijdens het colloquium 'Grensoverschrijdende samenwerking tussen West-Vlaanderen en Noord-Frankrijk' op 23 juni 2000 werden deze aanbevelingen besproken in verschillende deelgroepen. Het was een open discussie waarin verschillende meningen aan bod kwamen. Een aantal opmerkingen en suggesties zijn in de onderstaande tekst verwerkt. Andere suggesties en verdere aanvullingen zullen verder besproken of opgenomen worden bij het opstellen van het beleidsplan, dat aan tal van concrete acties een plaats zal geven in een coherent geheel.

1 Economie

Nord-Pas de Calais is getekend door haar industriële verleden (steenkool, staal en textiel). De omschakeling is nog niet achter de rug. In de voorbije dertig jaar zijn 230.000 banen in de industrie verloren gegaan. De werkloosheid blijft vrij hoog: 14,6% van de bevolking heeft geen werk, tegenover 10,6% in Frankrijk. Vanuit de vaste wil om het tij te doen keren, investeerde de overheid fors in grote infrastructuurwerken: een dicht auto- en spoorwegennet, de kanaaltunnel, de luchthaven en de havens. Om dezelfde redenen doet ze nu grote inspanningen om buitenlandse bedrijven aan te trekken. De metaalsector en de kledingindustrie hebben gezorgd voor nieuwe investeringen en werkgelegenheid. In deze sectoren neemt Nord-Pas de Calais in Frankrijk nu respectievelijk de eerste en tweede plaats in. In de automobielsector komt de regio - dankzij zware investeringen van de Franse overheid - op de derde plaats. Nieuwe economische groeisectoren zijn de agro-voedingsindustrie, de grafische industrie en papierindustrie. De grootste groei situeert zich in de tertiaire sector: handel, transport, en andere diensten. Grootdistributie en postorderverkoop zijn de twee belangrijkste activiteiten in de tertiaire sector. Ze zorgen meteen voor een ontwikkeling van de logistieke en multimedia-activiteiten.

'Le littoral Nord-Pas de Calais' (Côte d'Opale) vormt één van de voornaamste troeven voor de toekomstige ontwikkeling van Noord-Frankrijk. Duinkerke, Calais en Boulogne wensen zich als Noordzeehavens, naast Le Havre (Atlantische Oceaan) en Marseille (Middellandse Zee), in te schrijven in de maritieme strategie van Frankrijk, die erop gericht is de havencapaciteit van haar belangrijkste kustregio's te verhogen. De uitdaging bestaat erin om de drie Noordzeehavens in een competitief samenwerkingsverband van internationaal belang uit te bouwen. Via bijkomende investeringen doen deze havens ernstige inspanningen om de kwaliteit van hun dienstverlening te verhogen met het oog op een stijging en diversificatie van de trafiek. Voor Duinkerke zijn investeringen ter bevordering van het containervervoer voorzien, voor Boulogne voor de visserij en voor Calais voor de modernisering van de haveninfrastructuur. In het Contrat de Plan Etat-Région 2000-2006 krijgt de grensoverschrijdende samenwerking voor de kuststreek een uitdrukkelijke vermelding.

Hoofddoel van de Région is de werkloosheid terugdringen en de globale competitiviteit verhogen. Daarom zet ze een regionaal netwerk voor innovatie op, ontwikkelt ze diverse 'pôles de compétences', stimuleert ze het ondernemerschap en moedigt hoogwaardige diensten aan. Haar ligging wil ze maximaal exploiteren om uit te groeien tot één van de belangrijke logistieke centra in Europa. De ontwikkeling van een grensoverschrijdende metropool fungeert als een hefboom voor de versterking van de regionale economie.

Op economisch vlak is Nord-Pas de Calais een interessant gebied voor Vlaanderen en België. Het is één van onze belangrijkste handelspartners. Er is een vrij sterke aanwezigheid van Belgische bedrijven, die zich in Noord-Frankrijk vestigen om de Franse markt te bewerken of om een capaciteitsuitbreiding te realiseren.

In de voorbije jaren zijn voortreffelijke economische analyses van Nord-Pas de Calais en West-Vlaanderen uitgevoerd door het West-Vlaams Economisch Studiebureau (WES) en door prof. dr. W. Vanhaverbeke, die tevens een blauwdruk gemaakt heeft voor een economische Euroregio strategie voor de grensregio. Tot op heden is daar van overheidswege geen verdere uitvoering aan gegeven. Ook in andere publicaties wordt gewezen op het belang van een gecoördineerde en gemeenschappelijke strategie voor de economische ontwikkeling over de beide landsgrenzen heen.

Belangrijk in de grenszone is ook de harmonisering van de wetgeving en regelgeving voor het bedrijfsleven. Het pilootproject L.E.I.E. (Laboratoire européen d'intégration économique) in de regio Zuid-West-Vlaanderen speelt in op de nood aan een grensoverschrijdende eenheidsstructuur voor het zelfstandig ondernemen en laat toe dat de bedrijven binnen een welbepaalde zone (de grensoverschrijdende euro-metropool) kunnen kiezen onder welke wetgeving zij willen vallen.

Ofschoon economische ontwikkeling één van de hoofddoelstellingen is van Interreg, zijn er relatief weinig economische projecten, met uitzondering van projecten in de toeristische sector. Ze blijven veelal beperkt tot informatie- en ervaringsuitwisseling en het gemeenschappelijk promoten van de regio. Onderlinge concurrentie is één van de mogelijke verklaringen. Daarnaast zijn er nog tal van belemmeringen voor een echte grensoverschrijdende economische ontwikkeling. Ze zijn af te leiden uit de randvoorwaarden die verder aan bod komen.

Op basis van de overtuiging dat Noord-Frankrijk reële kansen biedt voor de economische expansie van West-Vlaanderen en op basis van de studies en de ervaringen uit de projecten, kunnen volgende doelstellingen voor het beleid van (West-)Vlaanderen ten aanzien van deze sterk veranderende economische omgeving naar voren geschoven worden:

- a) de eigen economische sterktes verder ontwikkelen en bekend maken. België is één van de belangrijkste handelspartners van Nord-Pas de Calais. Het komt erop aan zelf over te komen als een sterke economische regio en een geduchte concurrentiële partner. Het inzetten van sterke punten als flexibiliteit, klantgerichtheid, vakmanschap en een groot innovatievermogen kan daartoe bijdragen;
- b) streven naar synergie door het eigen economische beleid – waar nodig en zeker voor het grensgebied – af te stemmen op de economische ontwikkelingen in Nord-Pas de Calais en meer speciaal in het metropoolgebied. De voordelen van de nabijheid van een metropool moeten maximaal geëxploiteerd worden: mogelijkheden tot schaalvergroting, ruimer afzetgebied, toegangspoort tot de rest van de Franse markt, schaarste op de eigen arbeidsmarkt invullen met arbeidskrachten vanuit Noord-Frankrijk. Versoepeling van de arbeidsmobiliteit en onderzoek naar een eurozone zijn prioritair. De sterkte van een grensoverschrijdend metropoolconcept is dat het zowel interne concurrentie als streven naar complementariteit toelaat, maar naar buiten uit als een geheel gepercipieerd wordt. De bundeling van functies en actoren vanuit een weloverwogen strategie moet op termijn leiden tot een effectieve meerwaarde. Het bewerkstelligen van een volwaardig partnership leidt tot een win-winsituatie voor beide regio's. Op die manier worden we speler in de concurrentiestrijd tussen de grote regio's in Europa.
- c) naar imago-opbouw moeten we ons positioneren als een internationale grensoverschrijdende metropool. Een goede imago-opbouw houdt rekening met de identiteit en dus met de verscheidenheid van de metropool.

Om echt te kunnen spreken van een grensoverschrijdende economische ontwikkeling, dienen een aantal randvoorwaarden vervuld te zijn. Er kan nu reeds werk van gemaakt worden:

- a) *mobiliteit*: bij de verschillende niveaus van mobiliteitsplanning dient men rekening te houden met het grensoverschrijdend aspect gedifferentieerd per deelgebied.
 - de transportmogelijkheden en de bereikbaarheid verbeteren waar mogelijk. Infrastructuur en voorzieningen aan weerszijden van de grens op elkaar afstemmen: een betere aansluiting van (West-)Vlaanderen op het HST-station in Rijsel en een snellere treinverbinding voorzien tussen Oostende-Brugge-Kortrijk-Rijsel, herwaardering van de spoorlijn Adinkerke – Duinkerke, afspraken maken over een vlot post- en telefoonverkeer in de grensregio, de verbinding maken tussen de Seine en het Scheldebekken (Seine-Nord-project), de modernisering van de Leie voltooien;
 - verbetering van de verkeersontsluiting: aansluitingen van Ieper en Poperinge en van de Westkust op het Franse wegennet, ontsluiting van de Zeebrugse haven. Zo ontstaan vlottere verbindingen met Duinkerke en Calais;
 - een duidelijke positie bepalen ten aanzien van de ontwikkelingen van de Noordzeehavens in Noord-Frankrijk (Duinkerke, Calais, Boulogne). Meteen nagaan hoe ingespeeld kan worden op de wens vanwege Duinkerke om samen te werken (met onder meer Brugge en Oostende);
 - denkplaatjes voor een Frans-Belgische luchthaven tussen Rijsel en Brussel in Chièvres en voor het doortrekken van de Rijselse metro naar Moeskroen en Kortrijk, blijven momenteel hypothetisch en roepen vragen op in verband met hun wenselijkheid en haalbaarheid;
 - verdere uitbouw logistiek gebeuren (onder andere L.A.R.) en logistieke opleiding.

b) landbouw:

- samenwerking rond integrale ketenzorg;
- samenwerken voor onderzoek en voorlichting inzake geïntegreerde landbouwsystemen, biologische landbouw, de zorg voor het leefmilieu in de landbouw, de problematiek van de fytosanitaire producten;
- gezamenlijke projecten opzetten voor kwaliteitsverbetering, hoevertoerisme, zorghoeven;
- samenwerken rond waterbeheersing, irrigatie van kweekvelden, het aanleggen van wachtbekkens, het kalibreren van afwateringen;
- aanpakken van het probleem van het uitvoeren van mest en drijfmest naar velden aan de overzijde van de grens.

c) economische informatie en communicatie:

- samenwerken bij de ontwikkeling en realisatie van geavanceerde informatie- en communicatie-infrastructuren voor de hele Euroregio;
- ter beschikking stellen van een adequaat digitaal informatiesysteem (website op internet) met geactualiseerde informatie over de economische situatie en de commerciële mogelijkheden aan beide zijden van de grens, met nuttige tips en op ervaring gebaseerde suggesties voor samenwerking, inzichtelijke gegevens over de economische markten, de arbeidsmarkt, relevante mededelingen over de Franse wetgeving, e.d. Ook de organisatie van een reeks conferenties over België en Vlaanderen in Rijsel en over Nord-Pas de Calais in Vlaanderen door bekende sprekers zou bijzonder motiverend zijn;

- economische actoren, bedrijven en onderzoekscentra moeten elkaar (beter) leren kennen. Waardevolle initiatieven zoals de bedrijvencontactdagen, informatieve economische seminars vervullen hierin een cruciale rol. Het overleg tussen de SERV en de Conseil Economique et Social Régional van Nord-Pas de Calais kan stimulerend werken;
- oprichting van één aanspreekpunt waar bedrijven terecht kunnen met al hun vragen over commerciële activiteiten over de grens. Nu is de hulp terzake versnipperd. Dit houdt niet noodzakelijk in dat de organisaties die op dit terrein ondersteuning bieden, op één fysieke plaats samengevoegd worden. Wel moet de dienstverlening transparant zijn en gecoördineerd verlopen;
- de administratieve belemmeringen voor samenwerking opsporen en wegwerken;
- bevorderen van meertaligheid in de grensoverschrijdende regio (Nederlands-Frans-Engels).

2 Ruimtelijke ordening en milieu

De grote infrastructuurwerken en het concept van de metropoolvorming hebben duidelijke gevolgen voor de ruimtelijke ordening in Noord-Frankrijk. Het Schéma directeur de développement et d'urbanisme de Lille Métropole heeft een strategische planificatie ontwikkeld voor het arrondissement Rijsel. Rekening houdend met de economische en sociale omgeving, beschrijft het de prioritaire doelstellingen en te nemen acties op een systematische manier. De vijf grote krachtlijnen van dit plan zijn: het internationale karakter bevorderen, de toegankelijkheid garanderen, de kwaliteit van het leven in de stad verhogen, verdere groei mogelijk maken, en tegelijk zorgen voor een evenwichtige sociale cohesie.

De ambitie om een internationale metropool te worden is geen louter theoretisch concept. In het plan wordt ze geconcretiseerd in ruimtelijke ordeningsprioriteiten op het terrein van de infrastructuur,

transport, communicatie, herwaardering van natuurlijke zones, ontwikkeling en valorisatie van het stedelijk weefsel. Het plan ziet de ontwikkeling van de metropool niet los van de stedelijke ontwikkeling in de aangrenzende gebieden van Vlaanderen en Henegouwen.

Vanuit de Europese invalshoek bekeken is het uitgangspunt dat ruimtelijke ordening in Europa meer en meer gedomineerd zal worden door de positie van steden in interstedelijke netwerken en door de positie die deze netwerken innemen ten opzichte van de grote metropolen. Nord-Pas de Calais beschikt – in tegenstelling tot een aantal andere concurrerende regio's in Europa – over veel ruimte en schuift dit als een troef naar voren.

Het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen plaatst Kortrijk in het grensoverschrijdend stedelijk netwerk 'Kortrijk-Rijsel-Roubaix-Tourcoing-Moeskroen' en wijst op de mogelijkheden voor Kortrijk om zich via haar ligging te profileren in Europees verband.

Het Structuurplan West-Vlaanderen vertrekt onvoldoende vanuit een grensoverschrijdend perspectief. Hetzelfde kan overigens gesteld worden over andere provinciale beleidsnota's. Er is nood aan een globale visie die grensoverschrijdend is en die geen loutere optelsom is van deelvisies. Nagegaan moet worden of er in die zin - en gelijklopend met aanpassingen aan de ruimtelijke ordeningsschema's van Noord-Frankrijk - nog aanpassingen kunnen gebeuren aan het Structuurplan West-Vlaanderen. De bedoeling moet zijn zo tot een optimale onderlinge afstemming te komen.

De ontwikkeling van een metropool is ingezet. Een deel van West-Vlaanderen behoort tot de 'aire métropolitaine'. Het is bijgevolg wenselijk dat de basishouding van West-Vlaanderen inzake het ruimtelijke orderingsbeleid ten aanzien van Rijsel en Nord-Pas de Calais vertrekt van deze realiteit. De basisdoelstellingen zijn:

- de voordelen van een ligging in het metropoolgebied in kaart brengen en maximaal valoriseren voor de ontwikkeling van West-Vlaanderen;
- via een weloverwogen strategie meewerken aan de ontwikkeling van het metropoolgebied;
- vanuit de wetenschap dat de Fransen Vlaanderen nodig hebben om te kunnen spreken van een 'métropole transfrontalière' of 'métropole franco-belge'. Samenwerken met Henegouwen alleen is voor hen niet voldoende, om geostrategische en economische redenen;
- vanuit de overtuiging dat we ze zo op eigen grondgebied beter kunnen sturen en de gevolgen ervan beter kunnen beheersen;
- vanuit eigenbelang en omdat een aantal problemen alleen opgelost kunnen worden via een gezamenlijke grensoverschrijdende aanpak van de verstedelijking;
- de hele benadering van de metropool moet meer rekening houden met zwakke functies en zwakke groepen;
- anticiperen op de negatieve effecten van de metropoolvorming. Het uitblijven van een bilateraal politie samenwerkingsakkoord is geen goede zaak;
- de infrastructuur maximaal op elkaar afstemmen en de toegankelijkheid tot het metropoolgebied vanuit onze kant optimaliseren: treinverbindingen, integratie van het autosnelwegennet. Objectieven zijn een snelle verbinding met het HST-station in Rijsel, met de Kanaaltunnel, en met de luchthaven Lille-Lesquin;
- gezamenlijke aanpak van de open ruimtegebieden.

Nuttig beleidsvoorbereidend werk gebeurt momenteel door het Grensoverschrijdend Atelier dat de vijf intercommunale structuren (GPCI-COPIT) samen met de Agence de Développement et d'Urbanisme de Lille métropole hebben opgericht om het project Grootstad uit te voeren. Grootstad staat voor Grensoverschrijdend Ontwikkelings- en Ordeningsschema – via Terra – Schéma Transfrontalier d'Aménagement et de Développement. Het wordt gesteund door het Terra-programma van het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO). Grootstad is in 1998 gestart en eindigt in 2000.

Het beschikt over een totaalbudget van 2,5 miljoen Euro. Een vergelijkbare aanpak is ook gewenst voor het deel van West-Vlaanderen dat niet tot het metro-poolgebied behoort.

Ondanks ingrijpende veranderingen in het economisch en stedenbouwkundig weefsel, blijft vernieuwing broos na de vele crisissen die Nord-Pas de Calais te verwerken had. De beleidsverantwoordelijken zijn vastberaden om lessen te trekken uit hun industrieel verleden en hard te werken aan de verbetering van het soms zwaar aangetaste milieu en aan de creatie van een kwaliteitsvolle leefomgeving, o.m. door groenaanleg, de creatie van aantrekkelijke woonzones en open ruimtes. Duurzame ontwikkeling is een kernconcept. Hiervoor verwachten ze niet alleen veel steun van de Franse Staat, maar ook van Europa. Eén van hun plannen is de creatie van een "pôle d'excellence" rond zuivere en herbruikbare energie, waarmee ze een vooraanstaande plaats willen verwerven in Europa op het gebied van onderzoek naar en gebruik van duurzame energie. Aan de Côte d'Opale wil men de bestaande deskundigheid bundelen in een 'pôle de compétence environnemental spécifique', die zich zowel specialiseert in de milieuproblematiek van de kuststreek (Observatoire du littoral Manche-Mer du Nord, IFREMER, NAUSICAA développement, DESS droit des zones côtières, Conservatoire du littoral) als in de industriële milieuproblematiek (OPALAIR, secrétariat permanent de prévention de pollutions industrielles, CREID, ...).

Het leefmilieu kent geen grenzen. Een grensoverschrijdend beleid en een gezamenlijke aanpak van de milieuproblemen zijn vereist. Inzake visievorming ten aanzien van Noord-Frankrijk zijn al een aantal stappen gezet. Studies rond de IJzer, het duingebied en de kusterosie werden grensoverschrijdend opgevat. Een verdere stap is dat het globale beleidsplan t.a.v. Noord-Frankrijk een aantal doelstellingen inzake milieubeleid opneemt, zoals bijvoorbeeld:

- op elkaar afstemmen van de milieuwetgeving en de wetgeving op ruimtelijke ordening, met de bedoeling duurzame veranderingen te bewerkstelligen en concurrentievervalsing tegen te gaan;

Het Regionaal Landschap West-Vlaamse Heuvels: de Kemmelberg en omgeving

- overleg tussen milieuadministraties stimuleren en aanspreekpunten aan beide zijden van de grens voorzien, waar deskundige informatie aanwezig is inzake wetgeving op het gebied van milieu en ruimtelijke ordening, vergunningen, enz.;
- samenwerking inzake kwaliteitsbewaking van de voedselketen;
- initiatieven nemen om de ecologisch waardevolle landschappen te behouden over de landsgrenzen heen;
- samenwerken aan een integraal waterbeheer van grensoverschrijdende waterlopen, dat effectief rekening houdt met elkaars belangen;
- gezamenlijke aanpak van waterbevoorradingproblemen en bodemerosie;
- zoeken naar geschikte oplossingen voor de problematiek van de Noordzee (havenontwikkeling, vervuiling, overbevissing, ...) samen met andere betrokken partners (Frankrijk, Nederland, Engeland, Denemarken, enz.);
- de grensoverschrijdende verontreiniging van het oppervlaktewater aanpakken;
- bescherming, beheer en natuureducatieve inrichting van de natuurlijke kustmilieus (integraal kustzonebeheer);
- betere leefbaarheid creëren in het plattelandsgebied;
- bescherming van open ruimtes in het stedelijk gebied. De kwaliteit van het stedelijke leefmilieu wordt een steeds belangrijker element in de keuze van de vestigingsplaats van bedrijven in de tertiaire sector;
- aantrekkelijke educatieve projecten opzetten en blijvende inspanningen doen om mensen aan weerszijden van de grens voor de milieuproblematiek warm te maken;
- afstemmen van het afvalbeleid, zowel wat de aanvoer van afval betreft als de lokalisatie van de voorzieningen.

Deze lijst is indicatief. Per milieubeleidsthema moet een gemotiveerde keuze gemaakt worden.

Voor veel van de bovengenoemde doelstellingen in de diverse actieterreinen geldt dat ze pas na overleg met het bevoegde overheidsniveau opgenomen kunnen worden in het globale beleidsplan. Vaak zal het ook nodig zijn afspraken te maken met het Waalse Gewest.

Binnen Ruimtelijke Ordening en Milieu zijn er verschillende thematieken die zich op meerdere schaalniveaus situeren. Afvalwater en lucht zijn typische voorbeelden. Er moet een duidelijk afsprakenkader komen waarbinnen vastgesteld wordt wie verantwoordelijkheid heeft, welk mandaat er gegeven wordt en welke passende structuur hiervoor wordt gecreëerd.

Visie en structuren volstaan niet om het proces op gang te brengen en te houden. Het is maar door concrete projecten dat de samenwerking zichtbaar wordt.

3 Cultuur

Nord-Pas de Calais maakt van cultuur één van haar prioriteiten. De bedoeling is enerzijds de artistieke en culturele rijkdom voor een zo ruim mogelijk publiek toegankelijk te maken en anderzijds via cultuur iets te doen aan het traditioneel minder gunstige imago van de regio en sociale integratie te bevorderen. De budgetten die de Région zelf vrijmaakt voor cultuur zijn de hoogste van alle regio's in Frankrijk (245 miljoen FF).

Ze vraagt dan ook dat de Franse Staat steun verleent via het ter beschikking stellen van de nodige middelen, maar ook door culturele infrastructuur te voorzien, het aanbod van de grote culturele instellingen (Scènes Nationales, Ballets du Nord, Centre Dramatique du Nord, Scènes de Musiques actuelles, erkende musea) te versterken, en het cultuurbeleid gericht naar de jongeren te ondersteunen. Een van haar actiepunten is grensoverschrijdende culturele samenwerking binnen de Euroregio.

Basisvoorwaarde voor een grensoverschrijdend cultuurbeleid is het aanvaarden van de taal van de andere partner. Het cultuurbeleid moet gebaseerd zijn op de erkenning van de twee talen van het metropoolgebied. Echte waardering voor elkaars cultuur komt idealiter tot uiting in wederzijdse tweetaligheid. Er dient ook rekening gehouden te worden met het (al of niet latent) aanwezige potentieel van verstaanbaarheid op dialectniveau aan weerszijden van de rijksgrens bij de ouderen van het Département du Nord. Ook het algemeen verspreide dialectgebruik in West-Vlaanderen kan een probleem vormen van verstaanbaarheid voor de Fransen die Standaard-Nederlands hebben geleerd.

Rekening houdend met de geschetste krachtlijnen voor een globale beleidsvisie t.a.v. Nord-Pas de Calais, kunnen voor cultuur de volgende doelen geformuleerd worden:

- bevestigen van onze culturele identiteit door met onze cultuur in Noord-Frankrijk opgemerkt en bestendig aanwezig te zijn. Cultuur is het middel bij uitstek om onze identiteit te affirmeren. De wenselijkheid van een Vlaams Huis in Rijsel, dat ter plaatse een continue dynamiek teweegbrengt op het vlak van onze cultuur, taal, economie, toerisme, onderwijs ... moet in dit verband onderzocht worden. De verdere ontwikkeling van een sterk cultureel aanbod in West-Vlaanderen moet prioriteit krijgen;
- de bestaande cultuurpolitieke instrumenten (onder meer Septentrion, Jaarboek van de Franse Nederlanden, Ons erfdeel) zoveel mogelijk gebruiken om de kennis van onze cultuur in Noord-Frankrijk te bevorderen. Daarnaast is een gebruiksvriendelijke webstek met geactualiseerde informatie over culturele initiatieven aan beide zijden van de grens gewenst;

- complementariteit tot stand brengen via wederzijdse uitwisselingsprogramma's, maar op termijn ook via coproducties en de gemeenschappelijke realisatie van grote cultuurevenementen. Het overgangsgebied waar de Latijnse en Germaanse cultuur elkaar ontmoeten, is een ongeëvenaarde interessante voedingsbodem voor culturele confrontaties;
- voor culturele samenwerking maximaal gebruik maken van de mogelijkheden die het binnenkort te ondertekenen 'Akkoord inzake samenwerking op het gebied van cultuur, taal, onderwijs en wetenschappen tussen de Regering van de Franse Republiek en de Vlaamse Regering' biedt. Op het gebied van de cultuur kunnen gemeenschappelijke acties opgezet worden m.b.t. boeken, literatuur, openbaar bibliotheekwerk; podiumkunsten, beeldende kunst, architectuur, vormgeving, muziek en musea; culturele centra; pers, media en film. Artikel 5 van het akkoord moedigt de grensoverschrijdende samenwerking tussen de 'territoriale collectiviteiten' aan;
- betrokkenheid creëren, enerzijds bij het Franse publiek via attractieve presentaties van onze cultuur en anderzijds bij West-Vlamingen via uitwisselingen met culturele organisaties uit Noord-Frankrijk. Wellicht meer dan op andere terreinen zijn hier kansen om via vele – soms kleinschalige initiatieven - elkaar beter te leren kennen (b.v. Villa Mont Noir, website over Frans-Vlaanderen, e.a.) en tegelijk de waarde van elkaars cultuur te ontdekken. Het werken met thema's is motiverend en kan leiden tot grotere participatie: oorlog en vrede (o.m. Flanders Fields), arbeid en ambachten, een literaire route, enz. Betrokkenheid creëren betekent ook kunstenaars met elkaar in contact brengen, grensoverschrijdende workshops, danswerkplaatsen en ateliers voor beeldende kunstenaars opzetten, maar ook contacten tussen cultuurfunctionarissen stimuleren (b.v. via gezamenlijke vormings- en informatiesessies);
- inspelen op de metropoolvorming betekent op het culturele vlak dat enkele grote culturele evenementen van internationaal belang in de komende jaren in West-Vlaanderen en Noord-Frankrijk plaatsvinden. Brugge Culturele Hoofdstad 2002 en Rijsel Culturele Hoofdstad 2004 zijn uitstekende gelegenheden om elkaars cultuur beter te leren kennen en in een internationale context aan elkaar voor te stellen, met ruime aandacht voor de hedendaagse cultuuruitingen. Aanwezigheid op elkaars podia is een minimum vereiste. De ambitie moet verder reiken en leiden tot meer structurele samenwerkingsvormen, die ook na 2004 stand houden: onder meer een platform bieden voor grensoverschrijdende manifestaties in de nieuwe concertzaal in Brugge, in Zuid-West-Vlaanderen via de activiteiten van Anno 02, in Roeselare via De Spil, in Oostende via Kustevenement 2003, en andere. Initiatieven als Brugge 2002 en Anno 02 - maar ook andere - moeten in de komende jaren een belangrijke impuls geven aan de culturele samenwerking en verdienen daarvoor de nodige ondersteuning;
- waakzaam zijn inzake de aanpak van knelpunten. De gelijkwaardigheid van beide talen in de grensregio is een basisvoorwaarde voor samenwerking. Alle initiatieven die ijveren voor de kennis van het Nederlands in Noord-Frankrijk en voor de kennis van het Frans in West-Vlaanderen dienen gestimuleerd en ondersteund te worden. Het Europees jaar van de talen in 2001 biedt kansen voor zinvolle initiatieven terzake;
- de interactie stimuleren tussen de sectoren cultuur en onderwijs binnen de grensoverschrijdende samenwerking.

Rekkem-Ferrain

Het project Rekkem-Ferrain heeft als doel de omvorming van de site van de grenspost op de E17 in Rekkem. De initiatiefnemers zijn de Intercommunale Leiedal en de Communauté Urbaine de Lille. Ze willen een totaal nieuwe bestemming geven aan de site. Wat vroeger symbool was van de scheiding tussen twee landen, moet nu symbool worden van de eenmaking in Europa en van de samenwerking. Hun bedoeling is dat de nieuwe site fungeert als een centrum voor grensoverschrijdende samenwerking en

tegelijk een hoogwaardig cultureel-recreatief aanbod biedt via de creatie van een Paviljoen van de Talen van Europa.

Ook andere functies zijn voorzien: een goed ingerichte halte- en rustplaats voor toeristen, een binationaal contactpunt voor douane- en politiediensten.

Het welslagen van het project zal in belangrijke mate afhangen van de mogelijkheden van de Franse en de Vlaamse partners om een sterke inhoudelijke invulling en internationale uitstraling te geven aan het Paviljoen van de Talen van Europa. Taal is een uiterst boeiend onderwerp om op die plaats op een eigentijdse en veelzijdige manier voorgesteld te worden. Toch is het een heel gevoelige materie in een grensregio, omdat talen nauw verbonden zijn met de identiteit van bevolkingsgroepen. Onderzoek moet bovendien aangeven hoe de aantrekkingskracht van zo'n paviljoen ook na enkele jaren gegarandeerd kan worden. Om een blijvende symboolfunctie te krijgen, is het immers van belang dat het project van bij de start en ook nadien een breed draagvlak krijgt van promotoren en geïnteresseerden uit alle maatschappelijke groepen.

4 Onderwijs en onderzoek

Het streven naar verandering in het onderwijssysteem zal volgens de regionale beleidsverantwoordelijken in de volgende twintig jaar een prominente plaats blijven innemen in het debat over de toekomst van Nord-Pas de Calais. Demografische prognoses voorspellen dat deze regio in 2015 de regio van Frankrijk is met het grootste aantal jongeren in haar populatie. Sinds het begin van de jaren 1980 gebeuren grote inspanningen om de kwaliteit van onderwijs en vorming te verhogen. Rijsel is de tweede universiteitsstad van Frankrijk, na Parijs. De regionale overheid onderstreept het strategisch karakter van onderzoek, innovatie en overdracht van technologie. De nadruk komt te liggen op het stimuleren van onderzoek binnen de bedrijven en op het aantrekken van onderzoekscentra van grote bedrijven.

Hoog-Kortrijk: universiteitsstad

Enkele onderzoekscentra en laboratoria op het grondgebied van Nord-Pas de Calais hebben een degelijke reputatie verworven: onder meer Institut d'électronique et de micro-électronique du Nord (IEMN), Institut Louis Pasteur, Institut de biologie de Lille, Institut Fédératif de Recherche sur l'Economie et les Sociétés Industrielles (I.F.R.E.S.I.), CRITT (Céramiques fines), Technopolis Villeneuve d'Ascq, en andere. Het Contrat de Plan Etat-Région 2000-2006 voorziet belangrijke bedragen voor de ontwikkeling van informatie- en communicatietechnologie (NTIC): telecommunicatienetwerken, opleiding en onderzoek, stimuleren van bedrijfsactiviteiten op dit vlak.

Nord-Pas de Calais heeft een uitgebreid aanbod aan hoger onderwijs. Er is veel technisch onderwijs en er zijn goede ingenieursscholen.

Mogelijke doelstellingen voor het onderwijsbeleid van (West-)Vlaanderen ten aanzien van Noord-Frankrijk, zijn:

- het onderwijs van het Nederlands in Noord-Frankrijk bevorderen. De instelling van een officiële onderwijsbevoegdheid (Certificat d'Aptitude Pédagogique pour l'Enseignement Secondaire) voor het Nederlands is een belangrijke verworvenheid. In verschillende publicaties en documenten onderstrepen Noord-Franse auteurs de noodzaak van de kennis van het Nederlands. De Nederlandse Taalunie moet coördinerend optreden bij de verspreiding van de Nederlandse taal en cultuur in Noord-Frankrijk en de komende jaren de geleverde inspanningen aanhouden om de doorstroming van de leerlingen Nederlands te verzekeren. Acties die de steun van de Franse overheid genieten om Nederlands te leren, verdienen ruime bekendheid;
- de mogelijkheden die het hoger vermeldde Frans-Vlaams cultureel akkoord zal bieden, maximaal benutten om op het gebied van het onderwijs, de jeugd, de sport, de universitaire opleiding en het wetenschappelijk en technologisch onderzoek gemeenschappelijke acties op te zetten, met als doel: uitwisseling van leerlingen en studenten, samenwerking te bevorderen op het vlak van de non-formele volwassenenvorming, samen te werken op het gebied van onderwijsprogramma's en m.b.t. de toegangsvoorwaarden en de doorstromingsmogelijkheden voor studies, samenwerking te bevorderen tussen instellingen voor hoger onderwijs, de gezamenlijke onderzoeksprojecten van hun wetenschappelijke en universitaire instellingen te steunen, in het bijzonder de projecten die in aanmerking komen voor multilaterale financiering. Het voorliggende cultureel akkoord moedigt tevens het onderwijs van de taal van de partner aan via de organisatie van stages en de vorming van leraren;
- een metropool vergt een degelijk uitgebouwde kennisinfrastructuur. De competitiviteit tussen de grote regio's in Europa op dit vlak zal niet te onderschatten zijn. Een regionale metropool zoals Rijsel zal de concurrentie alleen aankunnen als er een complementariteit ontwikkeld wordt tussen kenniscentra aan beide zijden van de grens. De KULAK-K.U.Leuven, de Universiteit Gent en de West-Vlaamse hogescholen werken al samen in een paar disciplines met universiteiten in Noord-Frankrijk. Deze samenwerking moet op korte termijn geïntensifieerd worden en - mogelijks via samenwerking met de Pôle Universitaire Européen Lille - Nord-Pas de Calais - een structurele basis krijgen. Enkele nieuwe onderzoekscentra in de KULAK met een dienstverlenende functie naar het metropoolgebied zouden zich samen met de hogescholen als 'center of excellence' moeten ontwikkelen. Samenwerking met Flanders Language Valley in Leper ligt voor de hand;
- voor Brugge is de oprichting van een VN-onderzoeks- en trainingscentrum voor internationale integratiestudies in maart 2000 een kans om de meerwaarde van samenwerking met de Université de Lille te verkennen. Ook het Europacollege zou een effectieve inbreng kunnen hebben in samenwerkingsprogramma's;
- op een aantal gebieden kunnen de West-Vlaamse hogescholen en de KULAK nog intenser samenwerken met hogescholen en universiteiten in Nord-Pas de Calais. Het gezamenlijk optreden is van belang om de nodige schaal te bereiken t.a.v. de Franse partners en om

doublures en versnippering van de inspanningen tegen te gaan. Zo mogelijk dienen hogescholen en universitaire instellingen in Henegouwen hier ook bij betrokken te worden;

- de wederzijdse kennis van elkaars onderwijssystemen via gerichte informatie transparanter maken. Tegen deze achtergrond moeten kennismakings- en uitwisselingsprogramma's tussen alle onderwijsniveaus uit beide regio's verder gestimuleerd worden. 'Natuurlijke' vormen van samenwerking zullen de kans op continuïteit verhogen: leerlingen en studenten die Frans leren kunnen naar instellingen in Noord-Frankrijk voor een paar modules en leerlingen en studenten die Nederlands leren kunnen bij instellingen in West-Vlaanderen terecht. Ook grensoverschrijdende bedrijfsstages kunnen structureel in de curricula opgenomen worden;
- de ontwikkelingen binnen Europa inzake de implementatie van de Sorbonne- en Bologna-verklaring van nabij volgen en bijdragen tot het scheppen van een klimaat waarbij studenten uit aangrenzende regio's vlot gebruik kunnen maken van mogelijkheden om aan de andere kant van de grens (Rijsel-Kortrijk-Brugge) een deel van hun studietraject af te leggen;
- al van in het basisonderwijs en secundair onderwijs kinderen en jongeren een houding bijbrengen die samenwerking over de grenzen heen in de toekomst tot een vanzelfsprekendheid maakt;
- de overheid kan de ontwikkeling van lespakketten stimuleren die openheid op andere regio's en openheid voor andere culturen bijbrengen;
- initiatieven nemen die de meertaligheid in het algemeen in de grensregio bevorderen. Dit betekent dat gelijktijdig met de bevordering van het onderwijs van het Nederlands in Noord-Frankrijk een bijzondere inspanning moet worden gedaan voor het onderwijs van het Frans in West-Vlaanderen. Studies over het bekomen van een hoger rendement van de geleverde inspanningen om een vreemde taal te leren, kunnen nuttige diensten bewijzen;
- bij het opstellen van een beleid voor opleiding en (na)vorming in de eigen provincie is het wenselijk rekening te houden met het aanbod en de arbeidsmarkt in Nord-Pas de Calais;
- onderzoeken hoe de integratie van nieuwe ICT-leermiddelen in het onderwijs meteen een grensoverschrijdende dimensie kunnen krijgen (rol voor EduWest).

5 Toerisme

Nord-Pas de Calais is een steeds belangrijker wordende toeristische bestemming. De grote aantrekkingspolen zijn:

- de Côte d'Opale, met 120 km stranden en 6.710 ha duinen. Vooral het gedeelte ten zuiden van Calais geniet een grote bekendheid met badplaatsen zoals Wissant, Wimereux, Berck Plage en Le Touquet. Deze kustlijn wordt onderbroken door drie havensteden, nl. Duinkerke, Calais en Boulogne. In Boulogne bevindt zich het Centre National de la Mer of Nausicaa, dat met jaarlijks 800.000 bezoekers de grootste toeristische attractie is van Noord-Frankrijk;
- de stad Rijsel met een rijk historisch cultureel patrimonium, tal van musea en hedendaagse architectuurprojecten. Steeds meer Vlamingen, niet alleen Zuid-West-Vlamingen, waarderen Rijsel als een winkelstad;
- enkele rurale gebieden zoals de Avesnois, de Boulonnais en de Audomarois (rond Saint-Omer), Frans-Vlaanderen met de Monts de Flandre en de Franse IJzerstreek.

Het toerisme in Nord-Pas de Calais is een sector in volle ontwikkeling, die 30.000 mensen te werk stelt en zorgt voor 500 nieuwe banen per jaar. De omzet in de toeristische sector bedraagt 4 miljard FF.

Nord-Pas de Calais is bovendien een doorgangsgedied voor vele toeristen. 45 miljoen personen steken jaarlijks alleen al de Belgische grens met Nord-Pas de Calais over.

Toerisme is een interessante sector voor grensoverschrijdend beleid, omdat hij vele raakvlakken heeft met andere beleidsdomeinen (o.a. economie, natuur, cultuur, milieu, landbouw). Het is dan ook niet verwonderlijk dat er in Interreg I en II veel aandacht gegaan is naar grensoverschrijdende initiatieven in de toeristische sector.

Met het oog op de voorbereiding van Interreg III worden de volgende strategische beleidslijnen naar voren geschoven:

- verbeteren van de kwaliteit van het toeristische aanbod; zowel op het vlak van de infrastructuur als op het vlak van de immateriële aspecten zoals onthaal, klantvriendelijkheid, kindvriendelijkheid, enz.;
- netwerkvorming;
- gezamenlijke ontwikkeling van duurzaam toerisme (met aandacht voor de afvalproblematiek);
- creëren van een systematische uitwisseling op het vlak van het toerisme.

Vanuit het besef dat het niet mogelijk is op alle vlakken samen te werken inzake toerisme, worden de actieterreinen bewust beperkt tot zes. De nadruk komt te liggen op:

- het recreatief medegebruik en de kwaliteitsverbetering van de recreatieve omgeving;
- de toeristische valorisatie van het cultuurhistorisch patrimonium.

De overige vier actieterreinen zijn:

- watersport en zeilen;
- de ontwikkeling van een duurzaam en kwaliteitsvol plattelandstoerisme;
- opzetten van gezamenlijke marketingacties, maar alleen voor zeer specifieke producten met een specifiek doelpubliek;
- uitwisselingen.

Verdere mogelijke aandachtspunten voor een beleid inzake toerisme zijn:

- via een specifieke productontwikkeling (arrangementen, routes, evenementen) onze streek bekend maken bij de Noord-Fransen. Vertrouwdheid met plaatsen, monumenten en musea in Vlaanderen creëert een basis voor toekomstige contacten en samenwerking. Speciale aandacht kan gaan naar:
 - het cultuurhistorisch patrimonium: Brugge, Ieper, Kortrijk, en andere;
 - de Westhoek; natuur, oorlogsverleden en vredesthematiek, en andere;
 - waardevolle landschappen zoals de Ijzervallei, de Westhoekduinen, de Moeren, de West-Vlaamse heuvels, en andere;
- de authenticiteit van het aanbod bewaren omdat dit vaak een aantrekkingskracht is en sterke punten zoals de professionele aanpak en de kwaliteit van de verblijfsmogelijkheden, uitspelen;
- realiseren van de doelstellingen van het strategisch beleidsplan en actieplan Toerisme en Recreatie voor de Westhoek;
- versterken van het toeristisch-recreatieve aanbod door grensoverschrijdende samenwerking met Nord-Pas de Calais: b.v. door in te spelen op complementariteit tussen musea, door de ontwikkeling van rivier- en plattelandstoerisme;

- vertrekkend vanuit het oorspronkelijk aanbod aan beide zijden van de grens, de aantrekkingspolen met elkaar verbinden, via een themagerichte werking: b.v. industriële archeologie, netwerk musea voor kunst en geschiedenis, netwerk versterkte en historische steden;
- coördinatie tot stand brengen op het vlak van de ontvangstinfrastructuur en de promotie, met de bedoeling de kwaliteit te verhogen en een ruimer publiek te bereiken;
- een strategie ontwikkelen om toeristen die komen winkelen ook van andere toeristisch-recreatieve mogelijkheden te laten proeven;
- aantrekkingspolen uit Noord-Frankrijk laten samenwerken met het overeenstemmende cacao-product uit West-Vlaanderen:
 - de Côte d'Opale met de Vlaamse kust;
 - Rijsel met de kunststad Brugge;
 - Frans-Vlaanderen met de Westhoek;
 - ook voor het hele Leiegebied kan zo'n samenwerking opgezet worden;
- stimuleren van het zaken- en congresstoerisme in de steden: Kortrijk Xpo - Lille Grand Palais - Concertgebouw Brugge - Oostende, en andere;
- aandacht voor toegankelijkheid naar specifieke doelgroepen en kindvriendelijkheid (cf. toeristisch beleid van de Vlaamse Regering).

Rivierstoerisme in volle expansie op de IJzer - jachthaven Diksmuide

6 Welzijn en gezondheid

Welzijn en gezondheid maken deel uit van de andere beleidsthema's : mobiliteit, tewerkstelling, toerisme, milieu. Zo is het de bedoeling dat bijvoorbeeld tewerkstelling van risicogroepen ook in andere domeinen aan bod komt door sociale clausules in te bouwen. Zo kan een inclusief beleid voor doelgroepen gestalte krijgen: b.v. jongeren, ouderen, kansarmen, personen met een handicap, allochtonen. Naast doelgroepgerichte acties moeten ook klemtonen worden gelegd naar functies als wonen, werken, vrije tijd.

Er zijn een aantal randvoorwaarden:

- vereenvoudigen en op mekaar afstemmen van wetgevingen;
- de formaliteiten voor de toegang vereenvoudigen;
- de betrokkenheid bevorderen door ervoor te zorgen dat veldwerkers elkaar beter leren kennen. De Provincie kan daar een initiërende en coördinerende rol in vervullen;
- totnogtoe is voornamelijk gewerkt vanuit de aanpak van problemen. Vanuit Welzijn wordt aangedrongen om ook te werken vanuit kansen;
- mekaar beter leren kennen geldt ook voor het vertrouwd raken met structuren en middelen;
- continuïteit wordt bereikt door het inzetten van beroepskrachten.

In een globale beleidsvisie ten aanzien van Nord-Pas de Calais zijn de doelstellingen op het gebied van het beleidsdomein 'welzijn' op hun plaats:

- dringende medische hulpverlening optimaliseren via grensoverschrijdende afspraken;
- samenwerking inzake drugpreventie: een afstemming van de prioriteiten op beleidsniveau is dringend gewenst;
- uitbreiding van het grensoverschrijdend gezondheidsobservatorium (afstemming tussen de ziekenfondsen, gezondheidszorgsystemen, ter beschikking stellen van actuele informatie over infrastructuur en diensten, ...);
- gezamenlijke ontwikkeling van projecten rond kansarmoede. Ook Brugge 2002 biedt hier wellicht kansen;
- verbeteren van onderlinge rechtshulp: nagaan of er een overlegplatform voor magistraten opgezet kan worden;
- tot stand brengen van complementariteit op het gebied van de gezondheidszorg (reorganisatie medische sector, samenwerking tussen ziekenfondsen en zorgverstrekkers);
- het onveiligheidsgevoel dat selectief bestaat, wegwerken door een passend en gecoördineerd veiligheidsbeleid, o.m. wat de kerncentrales betreft.

1990-2000

Albrechts, L., B. Sinn, C. Vandermorten, Uittreksels uit 'Onderzoek naar de meerwaarden van de metro-poolvorming' Studie gerealiseerd in opdracht van het grensoverschrijdend atelier Grootstad, juni 2000.

Allaert, G., Knelpunten en perspectieven van het industrieel beleid in Noord-Frankrijk, in *De Franse Nederlanden – Les Pays-Bas Français*, jg. 23 (1998), p. 30-44.

Allegaert, P., Anno 02 en Lille, 2000.

Baert, F., Leren met de burens. Kennisuitwisseling en samenwerking tussen West-Vlaanderen en Noord-Frankrijk op het gebied van opleidingen, in *De Franse Nederlanden - Les Pays-Bas Français*, jg.19 (1994), p. 208-215.

Beleidsnota Internationale relaties, Provincie West-Vlaanderen, 1996.

Bonduelle, B., De economische toekomst van Noord-Frankrijk en zijn relatie met Vlaanderen en Nederland, in *De Franse Nederlanden - Les Pays-Bas Français*, jg. 20 (1995), p. 276-281.

Boury, F., Ecologie, een grensoverschrijdende zorg?, in *De Franse Nederlanden - Les Pays-Bas Français*, jg. 17 (1992), p. 150 e.v. Boury, F., Ervaringen met Interreg 1, in *De Franse Nederlanden - Les Pays-Bas Français*, jg. 19 (1994), p. 182-195.

Bouwen aan een grensoverschrijdende metropool. *Bâtir une métropole transfrontalière.*, Grootstad, 1999.

Breuillard, M., De invloed van de kanaaltunnel op de regio, in *De Franse Nederlanden - Les Pays-Bas Français*, jg. 20 (1995), p. 300-307.

Capron, H., A. Delpont, J.-F. Stevens, W. Vanhaverbeke, Economische concurrentie en complementariteit. 4 inleidende expertises, *De cahiers van het grensoverschrijdend atelier*, 2000.

Christiaens, J., Lille Métropole. Een troef voor West-Vlaanderen, W.I.T.A.B., 1993.

Christiaens, J., Overzicht grensoverschrijdende samenwerking met Noord-Frankrijk naar aanleiding van de goedkeuring van het project Grootstad, 1997.

Christiaens J., Beschouwingen bij de Grensoverschrijdende Samenwerking, maart 2000.

Contribution de CESR. Contrat de Plan Etat-Région, 21 septembre 1999.

Cools, W., Noord-Frankrijk en Zuid-West-Vlaanderen: wijzigende economische vestigingsfactoren, K.U.Leuven, diss. ECTEW, 1991.

Cornelus, F., Intercommunale samenwerking over de grenzen heen, in *De Franse Nederlanden - Les Pays-Bas Français*, jg. 20 (1995), p. 133-160.

Cornelus, F., Grensoverschrijdende samenwerking in gebied 'Zuid-West-Vlaanderen/West-Henegouwen/Noord-Frankrijk'. Aanzetten tot een strategie. Werktekst voor bespreking op 16 oktober 1998.

Cornelus, F., Van grensgebied tot grensoverschrijdende metropool. Uittreksel uit de toelichting op de Benelux-vergadering van 1997.

Cross Border Vision and Strategy – Kent, Nord-Pas de Calais and West-Vlaanderen. Draft Final Report, Centre for Strategy & Evaluation Services, Ernst & Young, 26 April 2000.

Daems, H. en D. Douma, Concurrentiestrategie en Concernstrategie, Kluwer Bedrijfswetenschappen, 1990.

Debaere, K., De invloed van de institutionele factoren op de grensoverschrijdende samenwerking. Gevalstudie in het Zuiden van West-Vlaanderen, 1999.

De Brabander, G., L. Vervoort en F. Witlox, *Metropolis: over mensen, steden en centen*, Leuven, Kritak, 1992.

De Corte, S., W. De Lannoy, C. Vanderमotten, F. Vermoesen, Europese steden. Vergelijkende cartografie, *Het Tijdschrift van het Gemeentekrediet*, 53 (nr. 207-208 1999/1-2).

Defouly, E. en F. Janne D'Othée, *Malentendus franco-belges*, in *Le Monde Diplomatique*, april 2000.

De Jaegere, I., Samenwerking tussen musea van West-Vlaanderen en Noord-Frankrijk, in *De Franse Nederlanden - Les Pays-Bas Français*, jg. 21 (1996), p. 206-213.

Deleu, J., *Citoyen de la Frontière*, Kritak, 1988.

Deleu, J., *Vivre la frontière*, Editions L'Age d'Homme, 1999.

Denieul, F., *Nord de Paris, Sud de Bruxelles. Eléments pour une diplomatie régionale de proximité. Avec la collaboration d'Olivier Dassonneville. Préface de Michel Delebarre*, Editions de l'Aube, 1998.

Depestel, N. en T. Termote, Grensarbeid tussen West-Vlaanderen en Frankrijk, in *De Franse Nederlanden - Les Pays-Bas Français*, jg. 24 (1999), p. 115-126.

Deroose, P., De herinrichting van de grensovergang in Rekkem, in *De Franse Nederlanden - Les Pays-Bas Français*, jg. 20 (1995), p. 308-323.

De Rynck, F. K. Jochmans en L. Wouters, *Grensoverschrijdende samenwerking van West-Vlaanderen met Nord-Pas de Calais. Evaluatie van het management en de netwerkvorming*, Leuven, 1995.

Desmet, P., L. Vermeire m.m.v. L. Ameye en V. Deniere, *Meertaligheid: perceptie en motivatie in de grensoverschrijdende driehoek Zuid-West-Vlaanderen, West-Henegouwen en Lille agglomeratie*, K.U.Leuven Campus Kortrijk, 2000.

Desmet, P., L. Vermeire m.m.v. L. Ameye en Y. Sturbeaux, *Taalparticipatie en taalaanbod in het regulier secundair en het universitair onderwijs in Vlaanderen en in Wallonië*, K.U.Leuven Campus Kortrijk, 2000.

Despiegelaere, G., *Vlakbij in het buitenland. Interview met Jo Libeer*, in *Knack*, 8 oktober 2000, p. 24-26.

Devoldere, L., *Oorlog in Vlaanderen en het noorden van Frankrijk*, in *De Franse Nederlanden - Les Pays-Bas Français*, jg. 24 (1999), p.11-40.

Devoldere, L., *Notities van een grensganger*, in *De Franse Nederlanden - Les Pays-Bas Français*, jg. 25 (2000), p. 111-152.

Dewael, P., Sauwens, J. en B. Anciaux, *Beleidsnota. Het Vlaams Buitenlands Beleid. 1999-2004*, Vlaams Parlement, 12.1.2000.

De Wasch, I., *Overzicht vormen van samenwerking van de Provincie West-Vlaanderen met Noord-Frankrijk*, april 2000.

Document d'Orientations Régionales. Réflexions préliminaires soumises au débat par l'Exécutif Régional. Document provisoire, Préparations du Contrat de Plan Etat-Région 2000-2006 et du Schéma Régional d'Aménagement du Territoire, Décembre 1998.

Draft Vision and Strategy - Kent, Nord-Pas de Calais and West-Vlaanderen, Centre for Strategy & Evaluation Services, Ernst & Young, 31 March 2000.

Drewe, P., *Op weg naar een grensoverschrijdende kennisinfrastructuur in Zeeland, Vlaanderen (en wellicht Nord-Pas de Calais)*, in *De Franse Nederlanden - Les Pays-Bas Français*, jg.18 (1993), p. 33-45.

Drewe, P. en J. Hébrard, *Le Nord de la France, région frontalière européenne: un laboratoire de l'intégration européenne*, in *De Franse Nederlanden - Les Pays-Bas Français*, jg. 20 (1995), p. 161-180.

Een grensoverschrijdende metropool in ontwikkeling. Nota over de grensoverschrijdende samenwerking ter voorbereiding van het bezoek van Minister-President Patrick Dewael op 14.2.2000, REBAK-Kamer voor Handel en Nijverheid-Intercommunale Leiedal, 2000.

Een halve eeuw werking voor en in Frans-Vlaanderen. Komitee voor Frans-Vlaanderen. Jubileumboek 1947-1997, Komitee voor Frans-Vlaanderen, 1997.

Europa 2000+. Samenwerking voor de ruimtelijke ordening van Europa, Europese Commissie, 1994.

Gachelin, C., Métropolisation. Dynamiques de métropolisation, hypothèses pour la métropole lilloise, Lille, 1992.

Gachelin, C., Métropolisation. Acte 2 – Être une cité émergente, 1998.

Gachelin, C. en N. Germain, Tendances actuelles de la métropolisation. Application à Lille Métropole, Mars 2000.

Gheysen, S., Voorstel vanwege de Dienst Toerisme en Recreatie Provincie West-Vlaanderen voor de as-toerisme in het Interreg III-programma Vlaanderen - Nord-Pas de Calais; Intern document Dienst Toerisme en Recreatie Provincie West-Vlaanderen, april 2000.

Ginet, P., Théorie du 'main port' et stratégies de développement urbain: le cas de la métropole lilloise vis-à-vis de Rotterdam, in De Franse Nederlanden - Les Pays-Bas Français, jg. 21 (1996), p. 34-44.

Grensoverschrijdende metropool. Perceptie-verwachtingen-oriëntaties, COPIT-GPCI, Grootstadproject, Grensoverschrijdend atelier, 1998.

Grensoverschrijdende samenwerking van West-Vlaanderen met Nord-Pas de Calais. Tussentijdse evaluatie van het Interreg I-programma. Auteurs: L. Denolf, F. De Rynck, K. Jochmans, G. Sanders, L. Struyven, L. Wouters, Leuven, 1994.

Halinck, R., Nederlands leren: hoe jonger, hoe beter, in De Franse Nederlanden - Les Pays-Bas Français, jg. 16 (1991), p. 35-50.

Hemschoote, J., Verbetering verkeersontsluiting West-Vlaanderen, GOM West-Vlaanderen, 21 maart 2000.

Hotte, J.L. en V. Piédanna, Restructurations et déséquilibres du marché de l'emploi dans le Nord-Pas de Calais, in De Franse Nederlanden - Les Pays-Bas Français, jg. 17 (1992), p. 25-36.

Intentieverklaring. Grensoverschrijdende samenwerking West-Vlaanderen – Noord-Frankrijk. Goedgekeurd door de Bestendige Deputatie van de Provincie West-Vlaanderen, Overleg Ieper, 27 september 1993.

KFV-Mededelingen is het tijdschrift van het Komitee voor Frans-Vlaanderen v.z.w. De 27 jaargangen bevatten tal van goed gedocumenteerde artikels en mededelingen over Frans-Vlaanderen. Voorzitter is Luc Verbeke en algemeen secretaris is Dirk Verbeke.

Kooijman J., Nederlands onderwijzen in Noord-Frankrijk, in De Franse Nederlanden - Les Pays-Bas Français, jg. 23 (1998), p. 148-160.

Kultuur, natuur en landschap als troef voor de toeristische en recreatieve ontwikkeling van de grensregio met Noord-Frankrijk. Synthesenota, Westvlaams Economisch Studiebureau en Groep Planning, 1995.

La coopération transfrontalière. Séminaire du 8 juillet 1999, AGUR, 1999.

Lecluyse, C. en B. Musyck, Charter 99. Regio-strategie Zuid-West-Vlaanderen, 1989.

Le Contrat de Plan Etat-Région et la réforme des fonds structurels Européens, 24 septembre 1999.

Lille 2004. Impacts d'une candidature, Lille 2004 Ville Candidate - France, 1997.

Lille Métropole en 2015? Le Schéma directeur de développement et d'urbanisme de Lille Métropole, Lille, 1997.

- L'Industrie dans le Nord-Pas de Calais, Les dossiers de profils, no. 52, mars 1999.
- Landuyt, R., Beleidsnota. Toerisme. 1999-2004, Vlaams Parlement, 12.1.2000.
- Libeer, J., De naaste buur is een oude vriend, in De Franse Nederlanden - Les Pays-Bas Français, jg. 17 (1992), p. 97-105.
- Libeer, J., Over de schreve! Over de schreve?, 1995.
- Loréal, A. en J. Van Staeyen, Lille entre ville industrielle française et métropole européenne diversifiée, in De Franse Nederlanden - Les Pays-Bas Français, jg. 20 1995, p. 75-90.
- Marchand, Ph., e.a., Lille d'un millénaire à l'autre, Paris, Fayard, 1999.
- Mattheus, T., Visietekst: naar een (West)Vlaamse strategie ten aanzien van de samenwerking met Nord-Pas de Calais. Discussienota, 1999.
- Mattheus, T., Aanzet tot visievorming. 'West-Vlaanderen versus Noord-Frankrijk'. Discussienota, Provincie West-Vlaanderen, Dienst Externe Relaties, 1999.
- Mattheus, T., Een verhaal over grenzen en frontières, HIVA, 1999.
- Métropole transfrontalière. Approche auprès des secrétaires de Mairie. Phase quantitative, COPIT - Projet Grootstad, 1999.
- Métropolisation. Dynamiques de métropolisation, hypothèses pour la métropole lilloise. Synthèse d'une étude menée par le Professeur Gachelin, les étudiants de l'Envar et l'Agence de développement et d'urbanisme de la métropole lilloise, Lille, 1992.
- Milléquant, F. en H. El Asraoui, Portrait économique de la métropole franco-belge. Economisch portret van de Frans-Belgische metropool. Synthèse, Lille, 1999.
- Milléquant, F. en H. El Asraoui, Lille métropole et son potentiel de développement économique. Synthèses, Agence de développement et d'urbanisme de Lille Métropole/Chambre de Commerce et d'Industrie de Lille Métropole, mars 2000.
- Moulaert, F., De Rijzelse agglomeratie. De Frans-Belgische grens als navelstreng, in De Franse Nederlanden - Les Pays-Bas Français, jg. 25 (2000), p. 229-269.
- Neuschwander, C., Lille-Métropole à l'horizon 2010. La vision des acteurs, MCN Conseils, 2000.
- Nord-Pas de Calais 1994-1998, Agence Régionale de Développement Nord-Pas de Calais, 1999.
- Open regio, blik op de toekomst. De kracht van instituties in Europese regio's, VEV-studie, 1999.
- Paris, D. en J.F. Stevens, Lille et sa région urbaine, la bifurcation métropolitaine, L'Harmattan, april 2000.
- Persyn, F., Het Nederlands in het lager en middelbaar onderwijs in Frans-Vlaanderen, in De Franse Nederlanden - Les Pays-Bas Français, jg. 19 (1995), p. 12-41.
- Persyn, F., Het CAPES Nederlands, in De Franse Nederlanden - Les Pays-Bas Français - Les Pays-Bas Français, jg. 22 (1997), p. 173-177.
- Persyn, F., De recente evolutie van het onderwijs van het Nederlands in Noord-Frankrijk, in Ons Erfdeel, jg. 42 (1999), p. 615-616.
- Persyn, F., Récents développements de l'enseignement du néerlandais dans le Nord de la France, in Septentrion, jg. 29 (nr. 1 2000), p. 69-70.
- Provinciaal Ruimtelijk Structuurplan West-Vlaanderen, Tussentijds document 3, drie delen, 1999.
- Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Brussel, 1997.
- Ryckeboer, H., Het Nederlands in Noord-Frankrijk: sociolinguïstische, dialectologische en contactlinguïstische aspecten, Universiteit Gent, diss.doct.letteren, 1997.

Samenwerken met Noord-Frankrijk. Voorbereidend rapport, synthese en besluiten van het overleg, leper, 27 september 1993.

Sanders, G., De Westvlaamse havens en de komst van de Kanaaltunnel, in De Franse Nederlanden - Les Pays-Bas Français, jg. 18 (1993), p. 139-156.

Slambrouck, D. en N. Vandendriessche, Het lokale cultuur- en verenigingsleven in Noord-Frankrijk: onderzoek in zes gemeenten en de mogelijkheid tot grensoverschrijdende samenwerking, Internationale Kring Sijsele-Damme, 1995.

Stevens, J.F., La pertinence de l'espace eurorégional comme aire de développement pour le Nord-Pas de Calais, in Hommes et Terres du Nord, nr. 3, 1998.

Stevens, J.F., Lille ontmoet opnieuw Rijsel. Een metropool voor de 21ste eeuw, in De Franse Nederlanden - Les Pays-Bas Français, jg. 25 (2000), p. 270-299.

Stubbe, W., Transnationale en interregionale samenwerking in de Euregio Scheldemond: ontwerp van synthese, januari 2000.

Strategisch beleidsplan Toerisme en Recreatie voor de Westhoek, Provinciale Dienst Toerisme en Recreatie, 1999.

Suire, M., Grensoverschrijdende Metropool. Perceptie, verwachtingen, oriëntaties, Tetra, juni 2000.

Theys, J., Grensoverschrijdende samenwerking en de positie van Rijsel en Kortrijk, twee aantrekkingspolen in een economisch ontgrensd gebied, in De Franse Nederlanden - Les Pays-Bas Français, jg. 16 (1991), p. 188-202.

Thomas, Ph., A. Leplat, Portret van het landschap. Portrait du paysage, De cahiers van het grensoverschrijdend atelier, 2000.

Ueberschlag, J., La coopération transfrontalière. De la nécessité d'élaborer et de mettre en oeuvre une véritable politique transfrontalière. Mission de réflexion et de propositions. Rapport à Monsieur le Premier Ministre, 1997.

Universitaire opleidingen en permanente vorming in de Région Nord-Pas de Calais, Postuniversitair Centrum West-Vlaanderen, 1990.

Van Assche, D., Het Nederlands in Noord-Frankrijk. Het huis is nog niet af, in De Franse Nederlanden - Les Pays-Bas Français, jg. 25 (2000), p. 18-31.

Van der Stichele-De Jaegere, M.Cl., Woord vooraf, in Interreg I West-Vlaanderen/Nord-Pas de Calais. Tussentijdse evaluatie, 1994.

Van Etten, J., Eurotunnel: nieuw leven voor Noord-Frankrijk, in De Franse Nederlanden - Les Pays-Bas Français, jg. 17 (1992), p. 11-24.

Van Etten, J., De politieke toestand in Noord-Frankrijk, in De Franse Nederlanden - Les Pays-Bas Français, jg. 23 (1998), p. 192-205.

Vanhaverbeke, W., Een economische Euro-regio strategie voor een kleinere grensregio: Zuid-West-Vlaanderen t.o.v. Nord - Pas-de-Calais en de metropool Lille, Nibor, Universiteit Maastricht, 1997.

Vanhaverbeke, W., Competitieve voordelen van een regio: een economische strategie voor de Euregio, Nibor, Universiteit Maastricht, 1997

Vanhaverbeke, W., Euro-Regio: Een strategie voor Zuid-West-Vlaanderen op basis van complementaire sterktes met de regio Nord Pas-de-Calais, 1994.

Vanhaverbeke, W., Een economische Euro-regio strategie voor een kleinere grensregio: Zuid-West-Vlaanderen t.o.v. Nord - Pas-de-Calais en de metropool Lille, Nibor, Universiteit Maastricht, 1997.

Van Hove, E., Euraflandrica. Brugge 2002 - Lille 2004, Brugge, 2000.

Vanhove, N. en J. Theys, *West-Vlaanderen 2000. Een strategie voor economische ontwikkeling*, WES Brugge, 1990.

Vanhove, N., *Europese Unie en delocatie in de Frans-Belgische grensstreek*, in *De Franse Nederlanden - Les Pays-Bas Français*, jg.21 (1996), p. 168-183.

Vanhove, N., *Regional Policy: An European Approach*, Third Edition, 1999.

Vermeulen, P., *Een visionair plan voor Rijsel*, in *De Franse Nederlanden - Les Pays-Bas Français*, jg. 17 (1992), p. 37-45.

Vlaanderen in het hart van Europa. Informatiebrochure van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Administratie Buitenlands Beleid, 1997.

Wagnon, C., *Régionalisation et régionalisme dans le Nord-Pas de Calais*, in *De Franse Nederlanden - Les Pays-Bas Français*, jg. 17 (1992), p. 169-179.

Westvlaams Economisch Studiebureau, Globale Analyse van de Westvlaamse grensstreek met Noord-Frankrijk ter voorbereiding van Interreg II, 1994.

Westvlaams Economisch Studiebureau, Voorlopige evaluatie van het Vlaamse deel van het Interreg I-programma voor West-Vlaanderen en Nord-Pas de Calais, 1994.

Teksten van:

Paul Breyne, Gouverneur
Marie-Claire Van der Stichele-De Jaegere, gedeputeerde
Frank Baert, professor

Verantwoordelijke uitgever:

Hilaire Ost, Provinciegriffier, Koning Leopold III-laan 41, 8200 Sint-Andries (Brugge)

Vormgeving:

Provincie West-Vlaanderen - Grafische Dienst

Druk:

Drukkerij Vansevenant, Ieper

Fotografie:

Michel Vanneuville, Sint-Michiels (Brugge)

Redactie:

Ina De Wasch
Kristien Rossenue
Ronny Vanhooren

Depotnummer:

D/2000/0248/26

